

KİŞİLER

KAYMAKAM

(23 yaşlarında)

RESUL EFENDİ

(52 yaşlarında. Tahrirat katibi)

MURTAZA AĞA

(55 yaşlarında.)

TEVFIK AĞA

(50 yaşlarında)

PATIR PATIR

(60 yaşlarında. Ağa)

OKÇUOĞLU

(45 yaşlarında. Ağa)

ZEYNO KARI

(40 yaşlarında)

DÖNE KARI

(70 yaşlarında)

HÜRÜ

(20 yaşlarında)

MEMED ALİ

(45 yaşlarında)

ZEHRA

(40 yaşlarında. Resul Efendinin karısı)

BAYRAM

ZİRAATÇİ

POSTA MÜDÜRÜ

YÜZBAŞI

TELLAL

(60 yaşlarında)

DURSUN SİYASETÇİ

Uygör

(Perde açılmadan önce kasabanın tellalı çıkar ortaya. Yarı asker giyimlidir. Örneğin, şalvarının üstüne bir asker ceketi giymiştir. Palas-kası da eskidir. Kravat da takmıştır. Ceketinin yakasına kırmızı korde-lalı bir kahve fincanı asılmıştır.)

TELLAL: Adımı dersenez Zübeyir Keskinbalta. Mesleğimi so-rarsanız tellallık. Ve kırk yıldır bu kasabada icrayı sanat eylerim. İşimden memnunum. Hem de çok memnu-num. Halimden hiç şikayetim yok. Bu kasabada böyle olan bir ben değilim ki... Hiç kimsenin de şikayeti yok. Ömrümde ilk olaraktır ki karşınıza işte böyle, tellal çağır-madan, eey ahali demeden, sivil çıkıyorum. Kardeşler, karşınıza ilk defa böyle sivil çıktığıma darılmayın. Bu se-ferlik kusurumu bağışlamanızı isterim. Kul kusursuz ol-maz demiş, sevdiğim. Hikayemiz çok meraklıdır. Ben bi-liyorum, memnun kalacaksınız. Denenmiş, yüzlerce bin-lerce kere oynanmış bir oyundur. Belki şimdi, şu anda, uzak bir Anadolu kasabasında tıpkısı tıpkısına oyunu-muz oynanmaktadır. Bizim kasabayı mı soruyorsunuz? Biz yamanızdır. Rekor bizde. Kim bilir, biz öyle sanıyo-ruz ya, belki de bizde değil. Ne olursa olsun, biz, doğru-su şudur ki biz otuz beş senede kırk üç kaymakam deği-ş-tirdik. İşte böylece, senede bir, belki de iki çok okkalı bir eğlencemiz vardır. Bizim kasabalar sıkıntılıdır. İnsan can sıkıntısından patlar. Bu "Kaymakam Oyunu" da olmasa ne yapar, neylerdik bilmem ki... Allah kaymakamı icat edenden razı olsun. Ne dedim? İşimden halimden mem-nunum dedim. Öyle değil mi? Bizim kasabalarda herkes işinden halinden memnundur dedim. Yalan mı söyle-dim? Hiç de değil. Memnuniyetimiz nedendir dersenez,

TENEKE

2014

KİŞİLER

KAYMAKAM

(23 yaşlarında)

RESUL EFENDİ

(52 yaşlarında. Tahrirat katibi)

MURTAZA AĞA

(55 yaşlarında.)

TEVFIK AĞA

(50 yaşlarında)

PATIR PATIR

(60 yaşlarında. Ağa)

OKÇUOĞLU

(45 yaşlarında. Ağa)

ZEYNO KARI

(40 yaşlarında)

DÖNE KARI

(70 yaşlarında)

HÜRÜ

(20 yaşlarında)

MEMED ALİ

(45 yaşlarında)

ZEHRA

(40 yaşlarında. Resul Efendinin karısı)

BAYRAM

ZİRAATÇİ

POSTA MÜDÜRÜ

YÜZBAŞI

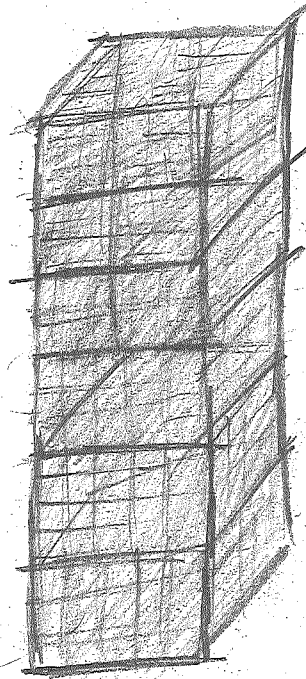
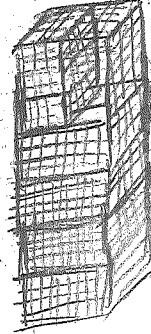
TELLAL

(60 yaşlarında)

DURSUN SİYASETÇİ

Tugba

İğdirler

OLCAY KALE

Olca

Teneke

(Perde açılmadan önce kasabanın tellalı çıkar ortaya. Yarı asker giyimlidir. Örneğin, şalvarının üstüne bir asker ceketi giymiştir. Palas-kası da eskidir. Kravat da takmıştır. Ceketinin yakasına kırmızı korde-lalı bir kahve fincanı asılmıştır.)

TELLAL: Adımı dersiniz Zübeyir Keskinbalta. Mesleğimi so-rarsanız tellallık. Ve kırk yıldır bu kasabada icrayı sanat eylerim. İşimden memnunum. Hem de çok memnu-num. Halimden hiç şikayetim yok. Bu kasabada böyle olan bir ben değilim ki... Hiç kimsenin de şikayeti yok. Ömrümde ilk olaraktır ki karşınıza işte böyle, tellal çağır-madan, eey ahali demeden, sivil çıkıyorum. Kardeşler, karşınıza ilk defa böyle sivil çıktığıma darılmayın. Bu se-ferlik kusurumu bağışlamanızı isterim. Kul kusursuz ol-maz demiş, sevdiğim. Hikayemiz çok meraklıdır. Ben bi-liyorum, memnun kalacaksınız. Denenmiş, yüzlerce bin-lerce kere oynanmış bir oyundur. Belki şimdi, şu anda, uzak bir Anadolu kasabasında tıpkısı tıpkısına oyunu-muz oynanmaktadır. Bizim kasabayı mu soruyorsunuz? Biz yamanızdır. Rekor bizde. Kim bilir, biz öyle sanıyo-ruz ya, belki de bizde değil. Ne olursa olsun, biz, doğru-su şudur ki biz otuz beş senede kırk üç kaymakam değiş-tirdik. İşte böylece, senede bir, belki de iki çok okkalı bir eğlencemiz vardır. Bizim kasabalar sıkıntılıdır. İnsan can sıkıntısından patlar. Bu "Kaymakam Oyunu" da olmasa ne yapar, neylerdik bilmem ki... Allah kaymakamı icat edenden razı olsun. Ne dedim? İşimden halimden mem-nunum dedim. Öyle değil mi? Bizim kasabalarda herkes işinden halinden memnundur dedim. Yalan mı söyle-dim? Hiç de değil. Memnuniyetimiz nedendir dersiniz,

herkes ötekine kazık attım sanır da, ondandır. Kasabada her kaymakam değiştiğinde, haşa huzurunuzdan, değiştiğinde değil, sürüldükçe, memnuniyetimiz artar. Bir kaymakamın sürülmesi işi kasabayı en azdan üç ay uğraştırır. Bütün kasaba, çocuğu çocuğuyla, genci kocasıyla Kaymakam Oyununu, dudaklarını şapırdatarak izler. Ne etsinler fıkralar, başka hiçbir eğlenceleri yoktur ki... Senede bir, iki... Yetmez ki... Senede bir kasabadan dört kaymakam sürülmeli ki o zaman kasabalıların değmeyin keyfine! Bu gidişle mi? İyi bildiniz... Olacak olacak... Sayei demokraside. Allah büyüklerimizden razı olsun... Kasabalarımızı da düşünüyorlar... Yaaa, Allah razı olsun.

(Selam verir.)

Yüksek saygılarımı sunarım.

(Gider, sahneyi çıkacakken geriye döner. Seyircilerin yüzüne merakla bakar. Bir süre durur bakar.)

Tellal çağırma mı unuttum? Üzülmeyin bizim adıma. Biz vazifesini müdrik insanlarız. Aaaa, hala ne bakıyorsunuz öyle? Ne gözlerinizi üstüme diktiniz öyle? Allah Allah... Yiyecekmiş gibi...

(Durur, düşünür.)

Haaa, anladım anladım. Anladım canım! Ne de sabırsız-sınız. Anladım birader. Bu fincan mı? Hikayesi uzun. Bir başka sefere. Allahasmarladık şimdilik...

(Çıkar.)

BİRİNCİ PERDE

BÖLÜM I

(ResulEfendinin evinin salonu. Ya da bir odası.)

ZEHRA: Uuuuuy, uy, uuuy... Ocağımıza incir diktiler, ocaklarına incir dikilesiceler... Ya ruhsatıyeleri güzelce imza edeceksin, ya da şu diyardan gideceksin. Başa çıkılmaz bunlarla. İncir diktiler... incir diktiler...

(Varır Resul Efendinin elindeki kağıdı tutar, çeker gibi yapar. Yırtar gibi yapar ama korkar. Elini kağıda uzatır uzatır çeker.) Etme eyleme, getirme bu felaketi başımıza. Emekli olmamıza ne kaldı ki? İki yıcık bir şey. Vazgel bu işten. Ne var yani? Bir imzacık... Her şey senin bir imzana bağlı.

RESUL: İmza edemem! İstifa ederim. Ben otuz yıldır... Otuz yıldır insan olana kötülük etmemiş bir memurum, hanım.

ZEHRA: Otuz yıllık bir ünün var, sanun var, bir kaymakamlığı idare edemedi Resul Efendi de istifa etti dedirtme. Elalem içinde bizi rüsvay kılma. Sen kaymakamlık da yaparsın, valilik de, sadrazamlık da. Yırt şu elindeki men-debur kağıdı da git dairene. Sen tam otuz yıl dairene beş dakika bile geç kalmadın... Uuuuy... İncir diktiler! Sen de kaymakam vekilliğinden istifa edersen, ben de mahallenin yüzüne bakamam. Başımı alır da bu kasabadan giderim.

RESUL (ayağa fırlar): Giiit başımdan karı! Beni fazla deli etme. (Ellerini açar ağlamaklı.)

Yarabbi, Yarabbi, ben ne yaptım sana? Herkes, herkes, iki gözüm Zehra bile onlardan yana. Ben ne yaptım sana? Zehra bile...

ZEHRA: Ne var ki bir imzada? Çeltik ruhsatilerini ilk imza eden kaymakam sen değilsin ki...

RESUL: Anlamıyorsun, hanım. Hiçbir şeyi bilmiyorsun. İmza ettirecekler. Köylerin içine kadar çeltik ekecekler. Sen o ruhsatilerini hiç gördün mü, hanım?

ZEHRA: Hiç görmedim.

RESUL: On beş köy, yirmi köy, ovada ne kadar köy varsa, pirinç sahalarının içinde kalıyor.

ZEHRA: Varsın kalsınlar.

RESUL: Ova köyleri altı ay su altında kalacak.

ZEHRA: Kalsınlar...

RESUL: Yüzlerce çocuk, genç yaşlı sıtmadan ölecekler.

ZEHRA: Şimdiye kadar ölmüyorlar mıydı? Senden önceki kaymakamlar bunu bilmiyorlar mıydı?

RESUL: Biliyorlardı ama... Kanunsuz. Köylerin altı ay su içinde kalması, köylerin toptan sıtmaya yakalanıp ölmesi kanunsuz. İşte bu sebepten ben bu sahaların ruhsatını imza edemem. Kanuna karşı gelemem. Otuz yıllık memurum, bir kerecik kanunları çiğnemedim. Şimdi de çiğneyemem.

ZEHRA: Bir kerecik, o da azıcık çiğne, kurban olduğum, iyi yüreğim. Bir kerecik çiğne de canını kurtar, şerefini kurtar. Köylüler nasıl olsa ölecekler...

RESUL: Biliyorum ölecekler. Ölecekler ya, kanun, mesuliyet... Nasıl olsa yakında. Kaymakam gelecek. Az sabır...

ZEHRA: Kaymakam gelecek, ruhsatilerini de ne güzel imza edecek! Ağalara kötü kişi olduğun da senin yanına kalacak.

RESUL: Oooh, ne güzel! Kaymakam gelecek...

ZEHRA: Ruhsat zamanına kadar ya gelmezse, imza etmeyecek misin?

RESUL: Bilmem...

ZEHRA: Bilmezsin ya! Var sen de imza etme bakalım. Çeltikçiler de seni yerde değil, havada kebab ederler.

(Birden hızlı hızlı kapı çalınır.)

RESUL (ürkerek): Sabah sabah kim ola ki?...

ZEHRA: Kim olacak, çeltikçiler, ağalar...

RESUL (kapıya doğru yönelir): Kimdir o?

POSTA MÜDÜRÜ (sesi telaşlı): Aç, aç, aç kapıyı! Çabuk, benim. Ben, posta müdürü. Çabuk açın!

RESUL (kapıyı açar): Buyurun, hoş geldiniz. Bir şey mi var?

POSTA MÜDÜRÜ: Bir şey var ya. Çok şey var ya... Sizi öldürecekler. Sağlam yerden haber aldım. Katidir bu. Beni kimse görmesin... Çok az kalacağım. Siz namuslu bir memur-sunuz, hayatınızın tehlikede olduğunu bildirmeye geldim. Bu bir vatandaşlık ödevidir.

ZEHRA: Kim öldürecekmiş bizi?

POSTA MÜDÜRÜ: Kim öldürecek? Çeltikçi ağaları.

ZEHRA: Demedim mi Resul Efendi? Demedim mi bu ruhsatilerini bizim yanımıza bırakmazlar? Hemen imza et.

POSTA MÜDÜRÜ: Bırakmazlar. Her birisi kartal gibi ağalar. Her birisi on adamın katili ağalar. Bırakmazlar. Dağlarda eşkıyaları, hükümette adamları var. Bırakmazlar!

RESUL: Bırakmazlar...

ZEHRA: Tez elden imza.

RESUL: Bırakmazlar...

POSTA MÜDÜRÜ: İşte ben bu gözleri sizin için feda ettim. Benim postaneden geçen her mektup mutlaka okunur. Okunmadan olmaz. İnsan ne demektir, insan? Kavun değildir ki insan şöyle kucunu koklayıp neyin nesi olduğunu anlayabilesin. İnsanı tarif etmek gerekirse, şöyle tarif edebiliriz: İnsan konuşan hayvan değil, mektup yazan hayvandır. İşte dün bir mektup geçti elime. Eşkıya Külyutmaza yazılmış. İki bomba al da gel, diyor. Şu herifin evini uçur. Herif de kim?

ZEHRA: Kim olacak, biz! Kim olacak?

RESUL: Biiiz...

POSTA MÜDÜRÜ: Ya mektupları açmasaydım? Siz ya! Siz ya... İnsan mektup yazan bir mahlukattır. Ya açmasaydım, siz de gelip duran ölüme karşı hiçbir tedbir alamazdınız. İnsan mektup yazan hayvandır...

(Çıkar.)

ZEHRA: Haydi, haydi, şimdi de imza etme bakalım! Külyutmaz geliyor. Eline de iki tane kocaman bomba almış geliyor. De imza etme ruhsatıyeleri bakalım!

RESUL: De imza etme bakalım göreyim senil! (Saatına bakar, telaşlanır.) Geç kaldım, amanın Zehra geç kaldım! Ne iştir, geç kaldım... De imza etme bakalım!
(Çabuk çabuk, telaşla ayakkabılarını, elleri titreyerek giyer, kapıdan fırlar.)

ZEHRA: Gün ola, uğur ola. Hemen imza et... Maydanozu da unutmama. Kırmızıbiber, kırmızıbiber. Akşam misafir gelecek. Yoğurtlu patlıcan tava...
(Sahne kararır.)

Evde geçen sahnedir.

BÖLÜM II

(Resul Efendi acele acele kasabanın caddesinden gitmektedir. Hem yürür, hem de cep saatına gözüünü ayırmadan bakar. Solunda arzuhalci Siyasetçi oturmuş bir şeyler yazmaktadır. Eski bir daktiloda. Siyasetçinin diikkanı bir aralıktadır ve başında da bir ince akasya ağacı vardır. Masası yağlı, kırık dökük bir masadır.) Siyasetçi zayıf, aynen çadı gibi bir adamdır. Avürdu avurduna geçmiş. Resul Efendiyi görür görmez ayağa fırlar.)

↓
çok zayıflamak

SIYASETÇİ: Resul Efendi, Resul Efendi! Beyefendi, çok mühim, çok önemli... Sizin için efendim... Hayati bir mevzudur, efendim!

RESUL (yürümesini sürdürerek, saatından gözlerini ayırmadan): Ne o, Siyasetçi? Nedir o hayati olan? Sonra görüşürüz. Mesai saati geçiyor. Bir dakika bile duramam. Geç kaldık. Siyasetçi Efendi, çok geç kaldık. Olacak iş değil! (Biraz daha hızlanır. Derken Siyasetçi önüne geçer.) Çekil Allahaşkına, Siyasetçi! önümden çekil de daireye vaktinde yetişeyim. Dinlemem. Dinlemem, efendim! İsterse ne derlerse desinler. Olmaz, efendim, istemem. İstemem yahu!

SIYASETÇİ: Ben sizi severim. Tırnağına taş değmesini istemem. Bir dakika müsaade buyur, Resul. Bir dakika, bir cigara içimlik dinle beni. Tutarım yakandan oturturum. İşte böyle... Bak, dinle. Senin hakkında tel çektiler ki Ankaraya, hem de en büyüklerine! Diyorlar ki Resul Bey kardeşim, diyorlar ki... (Resulün koluna girmişti, masasına doğru sürükler. Masanın gözünden bir tomar kağıt çıkararak önüne koyar.) İşte Resul Efendi! Al işte, sana gösterecekle-

rim bunlardı. Bunları tanı da, arkanda ne olup bittiğini bil de, ona göre ayağını denk al diye seni sabah sabah buraya çağırırım. İşte bunlar, al bak...

RESUL (*gittikçe büzülüp küçülerek*): Tellerin hepsini de çektin mi? Kel Kaymakam hakkında olanı da?

SİYASETÇİ: Vazife! Arzuhalcilik ödevi başbakanlık ödevi gibi kutsal bir vazifesinadır... → *İşine bağlı*

RESUL (*sesi gittikçe sertleşerek*): Kel Kaymakam için yazdığın teli de çektin mi? Resul böyle böyle yapıyor dedin mi?

SİYASETÇİ: Kel Kaymakam hiçbir makbulluğu olmayan adamdı...

RESUL: Söyle Siyasetçi Efendi, Kel Kaymakamın arzuhalini benim için de çektin mi, çekmedin mi? Başka bir şey istemiyorum, bir bunu istiyorum.

SİYASETÇİ: Göde Kaymakamının arzuhalini, Saffet Beyin arzuhalini yazdım, bütün arzuhalleri yazdım, amma Kel Kaymakamın arzuhalini saklıyordum. Daha fazla, vazife sırasında da olsa, daha fazla kardeşim Resul Beyefendiye kıyamam dedim. Ama o Karadağlıoğlu Murtaza Ağa, o canavar ruhlu adam yok mu, Kel Kaymakamın da arzuhalini çıkar, yaz dedi... Ben de... Kusura kalma. O Karadağlı sana bir can düşmanı ki! Ne varsa o arzuhalde hep başında durdu yazıncaya kadar. Elinde de tabanca! De yazma! Herifin elinde, nah bu kadar, nah bu kadar tabanca!

RESUL (*ayağa kalkar, kendi etrafında şaşkınlıkla bir defa döner, geri oturur*): Demek hepsini, hepsini olduğu gibi yazdın?

SİYASETÇİ: Tabancayla... Başıma dikildi...

RESUL (*yılgın, eli ayağı titreyerek ayağa kalkar*): Demek böyle? Demek böyle ha? Demek bana da yaptın bunu?

SİYASETÇİ: Vazifedir, efendim, ödevdir. Vazifeden kaçmak, askerlikten kaçmakla birdir.

RESUL (*gerilmişti, boyuna "Demek böyle, demek böyle" demektedir. Birden durur, ona doğru uzanır*): Ne deyim sana, alçak! (*Hemen saatına bakar, çabuk çabuk yürüyerek çıkar.*)

SİYASETÇİ: İyilik yapalım deriz, bir de insana hakaret edersin, öyle mi?

Sahnedeki varil vardır Murtaza varil'in arkasına saklanır siyasetçi gittince adadan çıkar

(*Arkadan Karadağlıoğlu Murtaza Ağanın girdiğini görmüştür. Sesini yükseltir.*)

Bu vatanın çeltiklerine izin vermezsin. Milleti acından öldürmek için elinden geleni yaparsın. Ağalarımıza, milli servetimize düşmanlık edersin. Bu vatanın kökünü kurutursun. Senin ne mal olduğunu bu kasabada herkes biliyor! Servet düşmanı olduğunu ve de... Ve de Guminist! Bu vatanın dibini oyduğunu... Erkeksen izin verme de bu yıl millet pirinç ekemesin! Göreyim senin oranı! Bu ağalar da seni buradan tez günde toz eylemezlerse ben de bu bıyıkları keserim. Şu fıkara milletimizi aç bırakmak istersin, ha? Alçak sensin...

(*Kocaman boyuyla Murtaza Ağa onun arkasına gelir durur. Bu sefer yönünü ona döner.*)

Buyur, buyur Allahaşkına, Aşam. Buyur Karadağlıoğlum. Buyur Murtaza Aşam. Böylesileri de kaymakam yaparlar! Böylesi bin tane iti senin ayağına kurban ederim. Efendim, onun hakkında arzuhal yazdığımı duymuş da beni baskına gelmiş. Sana şöyle yaparım da, böyle yaparım diyor. Seni böyle asarım da şöyle keserim. Ben de ona veriştim. Sen kolla kendini Resul, dedim. Kollamazsan parlatırlar enseni, dedim...

MURTAZA (*eğilir kulağına. Sesi kalındır, gürdür. Eğilir ama gene duyulur*): İyice korkuttun mu? Ödünü, ödünü koparaydın. İflahını keseydin.

SİYASETÇİ: Ben yapacağımı yaptım. Sen şimdi arkasından yetiş. Sanırım ki bugün imana gelir.

MURTAZA: Bugün yola gelmezse zaten öldük. Ocağımız battı, çoluk çocuğumuz aç kaldı. Bir hafta sonra çeltiği eksek de bitmez zaten. Şimdi ektiğimiz biter mola? Onun orasını da Allah bilir. O zaman bu dinsiz Resülü öldür öldür, kaç para eyler...

SİYASETÇİ: Haydi yetiş arkasından. Öyle oldu ki... Korkusundan sallanıyordu. Haydi, durma.

(*Karadağlıoğlu çıkar. Resul Efendi bir elinde saati, ayakları fel-dirdereyerek, yanına yönüne bakmadan daireye doğru yürümektedir. Birden Murtaza Ağa karşısına çıkar. Dalgın, Resul Efendi*)

di gelir ona çarpar. Geriye çekilir, onu görmeden sapayım gideyim derken, Murtaza Ağa elini önüne gerer.)

MURTAZA: Dur Resul! Duuur kardaş! Sana bir iki sözüm var.

RESUL: Rica ederim yol verin, efendim. Dairede konuşalım. Daireye çok geç kaldım, efendim. Çok geç... Nasılısınız, Ağaefendi? Müsaade buyurun, efendim, gerçekten çok geç kaldım...

MURTAZA: Duuur Resul Efendi! Dur ki sana birkaç sözüm var...

RESUL (*gitmeye davranır, Murtaza Ağa onu kolundan sıkı sıkıya tutar*): Rica ederim, Murtaza Ağaefendi, çok rica ederim, bırakın efendim...

(Kolunu silkeler, Murtazanın elinden kurtarmaya çalışır. Güçlü kuvvetli Murtazanın elinden kolunu kurtaramaz. Sonunda koyun gibi çektiği yere gidercesine teslim olur.)

MURTAZA: Duur Resul Efendi! Dur sana ki dur! Dur ki Murtaza sana ciğerini, ta ciğerinin kökünü söylesin. Sen ki bu kasabada doğup büyüdün, sen ki bu kasabanın tuzunu ekmeğini yedin, gül gibi soğuk sularını içtin... Ya, Resul Efendi! Elini vicdanına koy da öyle bir fikir eyleyerekten söyle. Bu kasaba seni yetiştirip bugüne ulaştırıp taa Kaymakam vekilliğine kadar yüceltti. Demem o ki, Resul, bırak artık nankörlüğü. Bu kasaba seni daha büyük, daha mukaddesli, daha yücelikli günlere ulaştırır. Ve de ulaştıracak! Bırak nankörlüğü. Nankörlük hiç iyi değildir. Ve de sana hiç yakışmaz. Bu Kasaba Topalın oğlu gibi seni bakan da yapar, mebus da yapar. Bu kasaba seni altına boğar, altına, Resul! Sen bunu bilmen mi? Bu kasabaya hizmet etmiş kaymakamların hepsini bilirsin, Resul. Hepsi servete sağmana boğuldu. Boy boy apartımanları var hepsinin de. Hemi de İstanbulun öz bir göbeğinde. Ya bu kasabaya hizmet etmeyenlerin hali nicoldu? Onu da sen bizden daha iyi bilirsin, Resul. At şu imzanı, Resul. At şu güzel imzanı da ruhsatiyelerin altına da gönümüz şenlensin...

RESUL: Atamam, Ağa. Yapamam, Ağa. Beni zorlama, nolursun...

MURTAZA: Bak Resul, bak, iki gözüm kardaşım. Seni böyle sıktırmazdım amma... Amma velakin zamanı geçiyor. Üç gün sonra artık vallaha da billaha da, iki gözüm önüme aksın ki, sen de bilirsin ki, o güzel aklınla bilirsin ki üç gün daha geçerse çeltik ekilmez. Çeltikçiler beni sana yolladılar. Git var söyle altın yürekli Resula, o senin öz bir kardaşındır Murtaza. Herkesi kırar da seni kırmaz dediler. Çeltikçiler, o her biri yüce dağ kartalı ağalar, beyler, okumuşlar, Londra, Paris gezmişler, dediler ki var söyle Resul Ağamıza, var söyle de bizim katilimiz olmasın. Çoluk çocuğumuzun kanına girmesin. Atsın şu güzel imzasını da hayatımızı bir iyice kurtarsın. Bir de, o iyi bilir ki bu iyiliklerinin altından kalkarız. Hemi de fazlasıyla...

RESUL: Ağam, yakında, yarın değilse öbürsü gün kaymakam gelecek. Ben imza atamam, Kaymakam değilim ki...

MURTAZA (*bağırır*): Ulan Kaymakam değilsin de neden o makama oturursun? Oturur da bizim başımızı belaya sokarsın. Ulan istifa et! Ulan hemen şimdi istifa etmezsen...

RESUL: Kaymakam gelecek. Belki de gelmiştir...

MURTAZA: Kandırma beni, Resul! Daha Kaymakam Ankardan çıkmadan haberimiz olur. Kandırma beni, Resul, karşıdaki çocuk değil. Ya imzanı atarsın, Resul, ya da... Resul, biz ölüyüç. Çoluk çocuğumuz aç kalacak. Bunun da mesuliyetliği senin şu omuzlarına yüklenecek, Resul. Altından kalkabilir misin?

RESUL: Kaymakam yakında, ya yarın ya da bugün geldi gelecek. Hiç üzülme, ağam. Sen hiç telaşlanma...

MURTAZA (*gene bağırarak*): Kim bilir Kaymakam ne zaman gelir!... Etme, Resul, kurban olayım. Kulun kurbanın olayım Resulüm. Tabanlarıym altını... İmza et şunu. Etmezsen, Resul, çocuklarını al da boğazla. Aç kalacaklarına, varsın senin elinden ölsünler...

RESUL: Kaymakam gelecek. Ben biliyorum, çeltik ekimine yetişir. Aslan Ağam, sen hiç telaşlanma.

MURTAZA (*Resulü sarsar*): Resul, Resul bana bir bak bakalım! O Kaymakam gelmez olsun da arkasının üstüne gelsin! Cehennem dibine gelsin! Bizi senin gibi bir dinsize,

iharet eden

muhanete, imansıza, kanı ciğeri on para etmez bir rezile muhtaç eyledikten sonra... Bir sütü bozuk... Bir sütü bozuk!

(Resul Efendi elinden kurtulup gitmek için çırpırır, fakat Murtaza Ağa onu muhkem tutmuştur, bir türlü yerinden kıpırdıyamaz.)

Sütü bozuk! Sütü bozuuuk... Şimdi beni bir iyice dinle. Sonuna kadar Çeltik Komisyonuna rest çekecek misin? Ruhsatiyelere imzanı, o bok imzanı atmayacak mısın? Resul Efendi, Resul Efendi, benim toprağa döktüğüm servetim senin gibi yüz itin kanuna değer!

RESUL (artık iyice şaşırmuş, ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemez. Boyuna murıldanır durur): Sayenizde efendim, sayenizde efendim. Sayenizde Karadağlıoğlu Murtaza Bey... Sayenizde...

MURTAZA (kızmuş köpürmüş): Şu bok imzanı at gayri kağıtların altına. Bir koca milletle senin gibi bir uyuz it başa çıkmaz. Allahın mendebur, alçak kulu!

RESUL: Sayenizde beyefendi, sayenizde. Rica ederim, rica ederim... Kendinize gelin, efendim! Sokak ortasında, efendim! Benim ne taksiratım var? Bir devlet memuru... Sokak ortasında... Mesul olursunuz, efendim, mesul olursunuz!

MURTAZA (yakasından iterek): De get, ulan! ^{Değersiz önemsiyor} Cevalacoz! Senin de, ötesinin de... Devlet memuruymuş! Şu ite bak!

RESUL: Senin de, senin de... Mesul... Mesul, efendim! Kocaman devlet... Haşa, haşa... Haşa, haşa... Duymasınlar. İpe çekerler. Kendi... Kendi... Kendinize gelin Beyefendi.

MURTAZA: Şunu iyi bil ki, Resul, ulan rezil Resul... Şunu iyi bil ki bir kurşunun fiyatı elli kuruştur. Var git cehenne, istersen atma imzanı. Elli kuruşluk Resul! Elli kuruşluk... İyi duy beni, ben zort atmam, Resul. Elli kuruş! Aç kulağını, dört aç, yirmi aç... Elli aç! Elli kuruş...

RESUL (boynunu bükmüş, ona yalvarırcasına bakar): Sahiden mi söylüyorsun Ağa hazretleri? Sahiden mi? Ben size ne yaptım ki? Değil mi, efendim? Sayenizde efendim... Kaymakam gelecek, gelecek. Biraz sabır, Ağa hazretleri. Bi-

raz sabır efendim. Gelecek, ben biliyorum. Hiddet buyurmayın, efendim. Ne söyledim de bu kadar kızdınız? Affedersiniz efendim...

MURTAZA: Sus ulan köpek! Sus ulan kanlı katil! Bir koca kasabanın katili. Elli kuruş, elli kuruşu unutma...

RESUL (saatına bakar, telaşlı): Affedersiniz efendim. Gitmeliyim, Ağa efendi hazretleri. Mesai saati geçiyor. Özür dilerim, efendim. Çok çok özür dilerim. Gitmek mecburiyetindeyim, efendim. Elli kuruş mu? Sayenizde, sayenizde... Elli... Elli ha?

MURTAZA: Geet, get ulan. Evimi başıma yıktıktan sonra... Çoluk çocuğumu açlığa mahkum ettikten sonra. Geet, cehennem zıbarasına get!

(Resul Efendi yıkılırcasına Kaymakamlık yazılı odanın kapısından içeriye girer. Masanın sandalyasına kendisini atar. Masanın üstündeki bir levhada Resulün adı ve soyadı vardır: Resul Yumuşakkaya.)

RESUL: Elli kuruş... Öyle değil mi? Elli kuruş...

(Odacı Bayram ona doğru gelir.)

BAYRAM: Buyur Beyim. Ne istiyorsun? Elli kuruşluk ne alayım?

RESUL: Elli, elli. Çok hastayım Bayram Efendi, çok. Bir su. Bir su, Bayram. Dilim damağım kurudu. Daireye de geç kaldım. Özür dilerim, Bayram, hasta adam geç kalır. Özür dilerim. Mesuliyet... Elli kuruş...

(Bayram suyu sürahidenden bardağa boşaltır.)

BAYRAM (suyu vererek): Elli kuruşluk ne alacağım sana?

RESUL: Yok yok. Bir şey yok. Elli kuruşluk... Yok bir şey. İmzalanacak kağıt var mı?

BAYRAM: Şimdıcik, şimdıcik. Elli kuruşluk ne alacağım sana Resul Bey? Zahmet olmaz bana. Gider alır gelirim.

(Bu sırada Posta Müdüriü koşarak içeri girer.)

POSTA MÜDÜRÜ: Oldu! Oldu da bitti. Gözün aydın, Resul Bey. İnsan hayvandır, mektup yazan tabii. Oldu işte. Bu sabah ayağım uğurlu geldi. Oldu maşallah. Gözlerin aydın. İyi atlattın bu badireyi. Anan seni kadir gecesi doğurmuş. Bu sefer de dört ayağın üstüne düştün. Kaymakam geldi. Al! (telgrafı verir)

(Bir telgraf uzatır.)

RESUL (elleri titreyerek kağıdı alır okur. Bir ara öyle kalakalır. Elleri masaya dayalı kalakalır. Sonra dudakları kıpırdar): Kurtulduk. Çok şükür Allahıma kurtulduk! Demek böyle ha? Müdür bey buyurun oturun, rica ederim. Adı? Adı da Fikret Irmaklı. İlk memuriyeti daha... İlk... Teşekkür ederim, teşekkür ederim. Sağ olun, var olun. Çok genç. Gençcik... Hoş geldin, hoş gelip safalar getirdin. Başımın üstünde yerin var yavrum, aslanım... Buyurun oturun Müdür Bey. Fikret Irmaklı... Hoş geldin yavru. Çiçeği burnunda... Çok burnunda. Buyurun oturun, Müdür Bey, öyle değil mi?

(Birden kendine gelir, ayağa kalkar?)

Hanuma, hanuma. Müjdemî isterim, müjdemî! Fikret Irmaklı...

(Elinde kağıt fır döner?)

Hoş geldin Fikret Beyefendi. Müjdemî... Buyurun oturun Müdür Bey. Müjdemî, müjdemî...

(Koşarak sahnedan çıkar. Sahne kararır)

(Tellal sahne önünde söyler.)

TELLAL: Söylemeye ne hacet... Biliyorsunuz canım. Ne olup bittiğini benden daha iyi anlıyorsunuz ama, bir daha söyleyim. Bir daha söylemekte sayılamayacak kadar fayda vardır. Ve de memleket için, vatanımız için fayda vardır. Korkmayın sıkılmazsınız. Ben işimi çabuk bitiririm. Kaymakam geldi! Nasıl geldi, işte orası mühim. Çok mühim. Kaymakam daha Ankarada trene binmeden buraya haber geldi ki, falan saat, falan dakikada Kaymakam istasyonda olacak. Siz deyin on kamyon, ben deyim on beş kamyon. Siz deyin on cip, ben deyim on beş cip. Siz deyin on otomobil, ben deyim on beş otomobil. Üçü de Kadillak soyundan. Ben deyim bin kişi, siz deyin beş bin kişi. Büyük bir kalabalık yaşsalarla var ollarla Kaymakamı karşıladı. Boynuzlarına kırmızı kurdellalar bağlanmış on koyun, üç öküz, iki dana kurban olaraktan Kaymakamın ayağının dibinde boğazlandı. Kaymakam trenin ikinci

mevkisinden indi istasyona. Buna bütün kasaba halkı şaştı. Kaymakam gibi bir kaymakam ikinci mevkide gelir mi dediler. Kaymakamın hemen numarasını verdiler. Çık, bunda iş yok arkadaş, dediler. Ve de hakları var. Kaymakam dediğin yataklılarda gelmeli. Öyle değil mi, efendim? Kasabada Kaymakam şerefine tam bir gün davullu zurnalı düğün yapıldı. İşte böylece Osmanlı veziri gibi karşılanan Kaymakam kimseciklerin yüzüne bakamıyordu utancından. Hep başı yerde fikranın. Mahcup delikanlı... Az sonra göreceksiniz... Kasabanın kulübünde Vilayetten getirilen çengilere sabaha kadar göbek atırdı. Kaymakam bundan hoşlandı mı? Ne bileyim ben, birazdan göreceksiniz. Sonra, efendim, hepsini anlatayım da oyuncular beni bir iyice, suyunu çıkarıncaya kadar silkelensinler, değil mi? Yağma yok! Söz tamam.

(Yürürken aklına gelmiş gibi durur, seyircileri kurnaz şöyle bir süzer. Gülümser. Fincanı işaret eder.)

Bunu mu? Birader, siz de bir şeyi kafanıza takınca takıyorsunuz. Azıcık sabredin canım. Şunun şurasında ne kadarlık bir zaman ki? Birinci perde, ikinci... Tamam! Siz sağ ben selamet...

BÖLÜM III

(Perde açılır. Sahnede Karadağlıoğlu Murtaza Ağa, Mustafa Patır Patır, Tevfik Ali Bey, bir de Resul Efendi vardır. Resul Efendi uzakta, kapının oralarda durmuş, hiçbir şeye karışmamaktadır. İki üç tane genç adam Kaymakamın yüz yıllık masasını, sandalyasını, çürümüş koltuklarını dışarı çıkarırlar. Mustafa Patır Patır boyuna telaşlı telaşlı sahneye girer çıkar. Hiçbir şey yapmaz, hep sahneye girer çıkar.)

MURTAZA (şöyle elinin ucuyla koltuklara dokunur, fiskeler): Hıh, şunlara da bakın, şu pisliklere! Kaymakamıma da layık mı bunlar? Atın bunları dışarı. Gözüm görmesin bu eskileri. Ona bir oda döşeyecek ki Murtaza Emmisi sadrazam odası gibi!

TEVFİK ALİ: Başbakan odası...

MURTAZA: Başbakan odası. Ona bir oda döşeyecek ki Murtaza Emmisi İngiliz Kralının has odası gibi, Fransız Döğölünün saray odası, İngiliz Çörçilinin selamlık odası gibi. Ona bir oda döşeyecek ki Murtaza Emmisi Hint Padişahının altın sarayı örneği... Aaah, yoksulluğun gözü çıksın! Öyle canım sevdi ki bu Kaymakamı! Paramız çok olsaydı, yüz milyon lira kazansaydım çeltikten, ona bir oda döşerdim ki, İran Şahının da parmağı ağzında kalırdı. Amma ne fayda... Çi fayda demiş Kürt... Çıkarın, çıkarın şunları! Bir iyice silin süpürün odayı. Cilalayın.

TEVFİK ALİ: Onlar bizi ilk gördüklerinde şaşırırlar, o gençler. Akılları karışır. Onlar bizi birer vahşi, beli palalı, gözü kanlı birer eşkiya, kan içici birer canavar olarak öğrenmişlerdir. Görünce bakarlar ki... Şaşkınlıktan deliye dö-

nerler. Derakap bizim hakkımızdaki düşüncelerini değiştirirler. Utanırlar. Kaymakam Bey de dün akşam öyleydi. Fıkara delikanlı, gülsün mü, ağlasın mı, sevensin mi, özür mü dilesin, bin türlü duygu içinde bocalayıp duruyordu. Bizi onlara kim böyle canavar, insan azmanı tanıtıyor? Komünistler! Her birimizi fakir fıkaranın birer celladı olaraktan tanıtıyorlar onlar. Bütün basın onların elinde. Kökleri kazanmadan bu memleket... Evet, Murtaza Bey kardeşim, bu memleket...

MURTAZA: Tanıtıyorlar da ne oluyor yani? Kaymakamlar gelip de bizim aliyecenaplığımızı görmüyorlar mı? İşte örneği meydanda. Kırk yıldır hükümeti bir kaymakam odasını düzeltmemiş de işte Murtaza Emmisi düzeltiyor. Baksana, az önce burası tıpkı bir ahırdı. Evladım yavrum, şuraya... Şu resmi de, büyük Paşamızın resmini de tam karşısına as da Kaymakam oğlumun, o resme baksın baksın da biz bu vatanı nasıl kurtardık, ondan esrikleşsin... Aaaah, Atatürk, aah ki ah! Sen ölmeyeydin ki... Ölmeyeydin ki bizi çoluk çocuğa muhtaç etmeyeydin, hey aslanım yiğidim. Güzelim, babam... Cephe arkadaşım. Cephelelerde beraber kuru ekmek bölüştüğümüz Türklerin babası da Murtazanın öz bir arkadaşı... Şuraya, şuraya as, oğlum. Resimsiz duvar olmaz...

TEVFİK ALİ: Olmaz oraya. Olmaz diyorum, canım! Bir dairede, tam başının üstüne gelecek. Tamam, işte böyle! Murtaza, tut kendini. Çok heyecanlandın. Dün akşam ziyafette de yağdın gürledin. Allahaşkına sen ne zaman asker oldun da harp ettin de? El Yunanda çakmak çakarken, sen Torosun tepesinde asker kaçaklığı yapıp, kuzu kızartıp avrat oynatmıyor muydun? Dün akşam ayıp ettin...

MURTAZA: Sen ayıp ettin ki ayıp ettin! Ve de ayıbın büyüğünü ettin. Sen otuz yıldır yağıp gürlüyorsun da. Biz ağzımızı açıyor muyuz? Ya sen, sen nerdeydin millet çakmak çakarken? Ben...

PATIR PATIR: Rica ederim efendim, rica ederim! İkiniz de bu vatana, bu millete büyük hizmetleri dokunmuş kimse-

lersiniz. Allah Allah, inşallah, iyiliği dokunmuş kimse-
lersiniz...

MURTAZA: Hemi de doğru! Ve de yerden göğe kadar hakkı
var Patır Patır kardaşın. Kusura kalma. Tevfik Beyefen-
di. İkimiz de bu vatanın uğruna serimizi koymuşuz. Bu
vatana... *(Heyecanlanır.)* Bu vatana... girecekler bizim
cesedimizin üstünden geçerek, bizim cesetlerimizi çiğ-
neyerek ancak bu vatanın harami ismetine girecekler-
dir. Yoksa ne mümkün, değil mi, iki gözümün kaymağı
Tevfik Beyefendi? Şuraya koy yavrumsun... Koltuklara
bak! Bak hele bak! Patır Patır, ne öyle ayağı yanmış it
gibi oradan oraya dolaşıyorsun? Büyük bir mazufa ya-
par gibi. Eh, Resul... Mareşal Resul! İki gün kaymakam
vekili oldun da kendini Abdurrahman Çelebi sanıp ma-
reşal ilan eyledin. Az daha, Kaymakam oğlum ulaşma-
sa idi, biz bu yüksek sayende ölmüştük, Resul. Patır
Patır, söyle, Kaymakamın evi nasıl? Söyle de şu mare-
şal duysun. Uzun Rahmetin sarayını verdim ona! İnat
etmeseydin, kendini mareşal yapmasaydın da orada
sen otursaydın olmaz mıydı, Resul? Söyle Patır Patır
Ağa, söyle şu mareşal Resule... Kuştüyü yatağı, atlas
yorganı söyle. İran Şahu öyle yatakta uyumamıştır. İste-
sen sen yatmaz mıydın o yatakta, mareşal, baş mareşal,
fild mareşal Resul?

*(Bu arada gençler yerli yerince yeni eşyaları koyarlar. Bir de
KAYMAKAM FİKRET IRMAKLI tabelası yazdırmışlardır.
Onu da masanın üstüne yerleştirirler. Bir de kauçuk saksısı
yerleştirilmektedir kapının yanına. Sonra çok güzel bir halı.
Vazolar, sigara masaları, sigaralıklar. Kocaman Amerikan si-
gara paketleri. Paketler açılır, nakışlı sigara kutusuna Ameri-
kan sigaraları doldurulur.)*

MURTAZA *(bütün konuşmalarında Resulü gözetir, ona laf atar):*
İçemez oğlum, içemez! Yavrumsun naziktir, Amerikan ciga-
rasından başkasını içemez. Helal olsun ona. Canım da
malım da öyle babayığide helal olsun!

PATIR PATIR: Allah, Allah, şunun yüreğine bir iyilik ver de
hemen imzalasın! Bir iyilik doldur şunun yüreğinin içine

de hiçbir şeyi göremeden bassın imzayı. Allah Allah, bir
zorluk da bu çıkarmasın? *(Boyuna Allah Allah diyerek oda-
da dolaşır, Murtazayı dinler, eşyalara bakar.)* İyi. Güzel gü-
zel, ama bütün bunlar onun taş yüreciğini yumuşatır mı
dersiniz? Hiç belli olmaz. İşte gördük, şu Resul, canımız,
ciğerimiz dedik de neler getirdi başımıza! Bu memur ta-
kımı hiç belli olmaz ki... *(Patır Patır çabuk çabuk konuşan
birisidir. Makina gibi sözcükleri arka arkaya sıralar.)* Allahtan
bir umut! Allah Allah... İnşallah...

MURTAZA: Ne öyle patır patır ediyorsun, bre herif? *(Bağırır.)*
Ağzını hayra açsana, bre herif. Bir kaymakam, genç ol-
sun... Bir kasabaya, canavar, her biri kanlı katil eşkıyayı
görmeye gelsin... Korkusundan da ödü kopsun. Gelsin
baksın ki ortalık hiç o komünistlerin dediği gibi değil, İşte
böyle cennet parçası gibi odaya, saray gibi eve girsin...
Onun işi tamamdır.

PATIR PATIR: Tamam değil, Murtaza Ağa, tamam değil! Ço-
ook öyle kaymakam görmedik mi? Allah yüreğini yumu-
şatsın onun... Dua et ki Allah... Allah Allah... İnşallah...

MURTAZA: Suuus! Sus da pişmiş aşa su katma.

PATIR PATIR: Korkarım, korkarım, Murtaza Ağa! Allah Allah,
inşallah... Çok korkarım ki emeciklerin tümünden boşa gi-
de. Allah Allah, inşallah, emeciklerin boşa gide...

MURTAZA: Korkma, korkma da ağzından yel alsın böyle söz-
leri. Böyle bir oda, böyle bir ev ver ona... Bir de Adanaya
bara götür... Böyle genç, dünya görmemiş bir kaymaka-
mı... Kim olursa olsun... Al, maşa yap da ateşe sok. Anla-
dın mı, akılsız Patır Patır Mustafendi?

PATIR PATIR: İnşallah, inşallah. *(Boyuna dua mırıldanarak masa-
ya, koltuklara, duvarlara, karşıya asılmış Atatürk resminin üs-
tüne üfler.)* İnşallah, inşallah, Allah ağızdan duysun da şu
garip emeciklerin boşa gitmesin. Allah Allah, inşallah, in-
şallah gitmesin...

MURTAZA: Gitmeyecek, sonradan görmüş değil o, Resul tere-
si gibi. *(Resul Efendiye bakar.)* Adam evladı o. Adam oğlu
adam o!

TEVFİK ALİ: Benim gözüm tuttu bu çocuğu. Mert bir adama

benziyor. Tükürdüğünü yalayacak cinsten değil. İyi de okumuş. Kültürlü. Müzikten de iyi anlıyor. Ekonomiyi çok iyi biliyor...

PATIR PATIR: Ekonomi... Allah Allah, inşallah, ekonomi...

MURTAZA: Anlar anlar o. Ne aslandır o! Analar daha öylesini doğurmamış. Onu görür görmez içime bir sevgi düştü ki! Yüzünü görür görmez... Oğlum bile bu kadar sevemedim. Öyle dili tatlı. Öyle güldürlü bir babayığit ki... Gözümün bebeğini yesin. Güldürlü adamlar çok güldürlü olurlar. Murtaza Ağası onu zengin, Karun kadar zengin, hem de lord edecek. Sırtını Murtaza Ağasına dayayan hiç zarar görmüş müdür? Gözümün çiçeğini yesin Kaymakam. Asilzade o...

(Bu sırada odaya Okçuoğlu girer. Uzun boylu, bıyıklı, külot pantolon giymiş birisidir. Bacakları üstünde yaylanarak içeri girer. Dimdik, kendine güvenen bir hali vardır. Parmakları yüzüklerle doludur. Elinde gümüşlü bir kamçısı vardır.)

OKÇUOĞLU: Ne o, Murtaza Ağa? Ne güzel oda bu, be! (Güler.) Sana bir kazık atsın da, ruhsatıyeleri imza etmesin de, sen gör onu! Sen bu hergeleleri bilmezsin. Bunlar yeni yetme. Bunlar beatnik, yani dayak yemiş kuşak. Sen bu saf kafanla anlamazsın onların fendlerini. Ne hergeledir onlar, ne hergele!

(Saf saf onu dinleyen Murtaza Ağa birden parlayarak onun üstüne yürür.)

MURTAZA: Suuus, sus ulan! Sensin hergele. Sensin sopa yemiş! O benim oğlum. İstersen verdiğin parayı al. Mobilya parasını da, ev parasını da, ziyafet parasını da. Al, al paranı! *(Elini cebine sokar.)* Al paranı da fazla söz söyleme oğluma, Kaymakamıma... Zaten sizin gibisiler bozar ahlakını genç yavruların...

OKÇUOĞLU: Kızma birader! Ama, dün akşam sözlerini hiç beğenmedim. Vatan diyordu da... Ben bunlardan korkarım. Başımıza çorap örmesin? Ben bu vatan diyen gençlerden çok korkarım.

MURTAZA *(kudurmuş)*: Sus diyorum sana, sus! Hakaret etme bana. Sopyla dövmüşlerdir! Kim dövecek onu? Kim

dövmüş, söylesene? Söyle de ağzını burnunu kırayım, leşini yere sereyim... Ben duymadım. Vatan demez o. Kötüleme yavrumu, vatan lafını ağzına almaz o...

TEVFİK ALİ: Susun canım! İş olacağına varır. O iyi olsun diye elimizden geleni yaptık. Artık gerisi onun sütüne kalmıştır. O ömründe böyle bir saygıyı hiç kimseden görmemiştir. Şimdi susun da odaya bakalım.

(Hepsi kapının orada dururlar, uzun uzun odayı seyredeler. Sonra srasıyla.)

TEVFİK ALİ: İyi olmuş.

MURTAZA: İyi olmuş. *(Gözünü Resula dikip bakar.)*

OKÇUOĞLU: İyi olmuş!

PATIR PATIR: İyi olmuş, inşallah, inşallah... Allah Allah, inşallah...

(Odayı ha bire üfler.)

RESUL: İyi olmuş...

MURTAZA: Bana bak, gözümün içine iyi bak, Resul!

TEVFİK ALİ: İyi bak!

PATIR PATIR: İyi bak, inşallah... Allah, Allah, inşallah, iyi bak...

OKÇUOĞLU: Bir iyice bak arkadaş!

MURTAZA: Ayağını denk al.

OKÇUOĞLU: Bir iyice bak arkadaş!

MURTAZA: Bugün Kaymakam, şimdi daireye gelir gelmez çeltik komisyonu toplanacak. Bugün imza edecek Kaymakam, yarına kalmayacak.

OKÇUOĞLU: Kalmayacak.

TEVFİK ALİ: Kalmayacak!

PATIR PATIR: Kalmayacak, inşallah! Allah Allah, kalmayacak... Ekonomi... *Bozuktuk, yalınçlık*

MURTAZA: Yarına kalırsa belki bir sakametlik çıkar. Kulağına bir yerlerden bir su kaçar. Hiç belli olmaz.

OKÇUOĞLU: Hiç olmaz.

MURTAZA: Kaymakama bir tek söz söylemeyeceksin. Hiçbir şey çıtlamayacaksın. Bugün imza edilmezse ruhsatıyeler, senden bilirim. Mesulü sensin.

OKÇUOĞLU: Bilirim...

TEVFİK ALİ: Senden...

PATIR PATIR: İnşallah inşallah. Senden bilirim, senden... Ekonomi...

MURTAZA: Bugün onun yanına hiç kimseyi sokma. Kimseyle görüşmeyecek. Görüşürse senden bilirim. Sana son sözüm. (Sağ eliyle sanki bilmeden ceketini açar, kuşağının altına sokulu çıplak tabanca gözüktür.) Bu son, Resul. Bizim hepimiz öldük demektir, bugün imzayı elde edemezsek. Bir kurşunun fiyatı da, sen herkeslerden iyi bilirsin, elli kuruştur, mareşal Resul!

TEVFİK ALİ: Elli kuruşun da bizim yanımızda hiçbir kıymeti kanuniyesi yoktur.

MURTAZA: Ve de hiç yoktur! (Şahadetparmağını birden ok gibi Resulün gözüne doğru fırlatır. Parmak gelir gözüün iki üç santim ilerisinde durur.) Herhangi bir sakametlik çıkarsa Resul, şu parmağımı sokar da gözlerini çıkarırım. İşte böyle...

(Ötekilerin de parmakları aynı şekilde Resulün gözleri önüne gelir.)

TEVFİK ALİ: İşte tam böyle.

OKÇUOĞLU: Böyle...

PATIR PATIR: İşte böyle, inşallah... İşte böyle, inşallah...

(Resul Efendi küçüliip kalmış, şaşkınlık, korku içindedir. Elleriyile kendini beceriksizce korur duruma geçer.)

MURTAZA (gayet sakin, bir şey olmamış gibi saatını çıkarır bakar): Haydiyin, çekilelim. Dokuza beş var. Bu gençler geç kalmazlar.

(Onlar çekilip giderlerken, Resul Efendi donmuş kalmış durumunu bozamaz. Arkası sahneye dönük, taş kesilmiştir. Sahne yavaş yavaş Resul Efendinin üstüne kararır.)

(Sahne aydınlanır. Kaymakam pencerenin önindedir. Pencerenin az ötesindeki ağaca gözlerini dikmiştir. Ayaklarıyla tempo tutarak bir ıslık tutturmuştur. Çaldığı Beethovenin Dokuzuncu Senfonisinden neşe teması. Arada sırada gözleri odaya kayar. Vazodaki çiçekler tuhafına gider. Kocaman kasımpatılar, bir de kocaman ayçiçeği vardır. Fesleğen, falan filan... Vazoya konmayacak ne kadar çiçek varsa hepsini koymuşlardır. Kaymakam çiçeklere bakar, sevgiyle gülmüser. Varır

çiçeklere dokunur. Gözleri dalar, Amerikan paketinden bir sigara alır yakar. Gider gelir. Zile basar. Odacı Bayram girer.)

KAYMAKAM: Bana tahrirat katibi beyi çağırır mısınız?

(Az sonra Resul Efendi odaya girer. Süklüm püklümdür, ama odaya girer girmez canlanır.)

RESUL: Fırsat bulamadım, efendim. (Ellerine sarılır.) Dün arz etmeye fırsat bulamadım. Çok kalabalıktı, efendim. Size çok minnettarım. Hayatımı size borçluyum. Gerçekten, efendim. Size bir hoş geldiniz bile diyemedim, efendim. Kalabalık... Ancak bir an için yüzünüzü görebildim. Mübarek yüzünüzü, efendim... Anlatamam, efendim, size minnettarlığımı dil ile anlatamam, efendim. Lisan kafi gelmez...

KAYMAKAM (biraz şaşkınlık): Teşekkür ederim, beyefendi. Beni mahcup ediyorsunuz.

RESUL: Anlatamam, anlatamam efendim. Dil ile anlatamam. Refikam da duacınız efendim. Bana size söylememi bilhassa rica ettiler, efendim. Ölünceye kadar size dua edecek, efendim.

KAYMAKAM (Resul Efendinin omuzunu şefkatle okşayarak koltuğa götürür. Otururlar): Resul Bey...

RESUL (hemen toparlanır): Buyurun efendim...

KAYMAKAM: Bana tahsis ettikleri ev kimin evi?

RESUL: Uzun Rahmetin evi, Kaymakam Bey. Geçen yıl bitti.

KAYMAKAM: Çok büyük bir ev, Resul Bey. Belki yirmi oda.

RESUL: Fayansları İtalyadan geldi. Perdeleri, öteki eşyaları, mobilyaları da Japonyadan, efendim...

KAYMAKAM: Büyük de bir bahçe içinde. Ben bu evin kirasını nasıl veririm, Resul Bey? Bana tez elden bir ev bulmalı... Bu Rahmet çok mu zengin?

RESUL: Uzun Rahmet Ağa çeltikçi, efendim. Her yıl beş bin dönüm çeltik eker.

KAYMAKAM: Demek çok zengin?

RESUL (elini sallar): Çok da zengin mi ne demek, ne demek!..

KAYMAKAM: Ben bu evin kirasını veremem. Maaşım yetmez, değil mi?

RESUL: Yetmez, efendim. Yetmez ama...

KAYMAKAM: Yetmez ama ne?

RESUL: Efendim, o ev size çeltikçilerce tahsis edildi.

KAYMAKAM: Neyin karşılığı olarak?

RESUL (bir süre hiç karşılık vermeden düşünür, gözlerini Kaymakama dikmiş bakakalır, ikircikli bir yüzü vardır. Bir cehennemî yaşayan hali vardır, sonra başını yere eğer): Sizi çok sevdiler, efendim. Çeltikçiler sizi çok sevdiler...

KAYMAKAM: Benden önceki kaymakamlara?..

RESUL: Sizi sevdiler, efendim, sizi sevdiler...

KAYMAKAM (ayağa fırlar, odada dolanmaya başlar): Demek beni sevdiler... Sağ olsunlar. Ben de onları çok sevdim.

RESUL (Kaymakamla birlikte kalkmış, ellerini kavuşturmuş, durmaktadır): Teşekkür ederim, efendim...

KAYMAKAM (varır elleriyle Resul Efendinin omuzuna çöker): Siz oturun rica ederim. Hiç rahatsız olmayın. Beni sevmişler ya, ben böyle bir evde rahatsız olurum. Bana bir ev bulalım, şöyle küçük, iki odalı, bahçe içinde... Ama bir iki ay sonra. Ayıp olacak adamlara şimdi çıkarsak. O kadar zahmet etmişler. Ayıp olacak, değil mi beyefendi?

RESUL: Olacak efendim, sizi çok sevdiler..

KAYMAKAM: Ben de onları sevdim, efendim. Bilemezsiniz Resul Bey, nasıl korku içinde, nasıl yılgın geliyordum buraya. Baktım ki bu kasabayı vermişler, gecelerce gözüme uyku girmedi. Baktım ki Toros dağlarının ta eteği. Yaa, Resul Bey... Dedim ki basayım istifayı. Sonra düşündüm, vatan ödevi. Ben gitmeyim, sen gitme, kim gitsin? Kim bu halk cellatlarıyla mücadele etsin? Halbuki... Halbuki bunların her birisi... Çok mutluyum, Resul Bey, öylesine mutluyum ki uçuyorum. Ben Anadoluyu ne sanıyordum, biliyor musunuz? Ben eşrafı nasıl biliyordum, biliyor musunuz? (Şimdi artık kendi kendine söylenir gibidir. Resul Efendiyi unutmuş dolaşır durur odayı.) Ben Anadoluyu... Bir Anadolu kasabası... Ucsuz bucaksız. Ağaçsız, otsuz, yangın yeri bozkırların ortasında bir kasaba... Çamur içinde... Evleri de sırf çamurdan. Evlerin çoğu da yeraltında... Bir tepeye sırtını dayamış birkaç toprak dam...

Susuz. Kışın insan boyu kar altında. Işıksız, odunsuz, kömürsüz... Yazın toz içinde. Tozdan nefes alamazsın. Ya eşraf? O eşraf ki her birisinin boynunda on insan katili... O eşraf ki insan emeği sömürür yalnız. O eşraf ki memurları kul eder, köylüyü köle gibi kullanır. Halbuki burasının eşrafı başka. Değil mi?... Değil mi, Resul Bey?

RESUL (sıçrarcasına söyler): Başka efendim...

KAYMAKAM: Her birisi Avrupada okumuş nazik beyler. Okumamışları da babacan. Hele bir tanesi var, uzun boylu. Hani adı neydi? Siyahdağ mı, ne işte...

RESUL: Karadağlıoğlu... Murtaza.

KAYMAKAM (sevinçle): Evet, evet Karadağlıoğlu. Ne adam bel Can adam. Böyle sıcakkanlı, tatlı bir adamı hayatımda görmedim. O insanın yüzüne bak, mutlu olursun, değil mi Resul Bey?

RESUL: Öy... Öy... Öyledir efendim...

KAYMAKAM: Nerede canavarlık, nerede o! Kendimden utan-dım. Ben ne düşüncelerle geliyordum, onlar beni nasıl karşıladılar. İncelikleriyle utandırdılar beni, ezdiler. Ama gene de ben o evde oturamam. Sağ olsunlar ama o ev bana çok büyük gelir, değil mi efendim?

RESUL: Hakkı alınız var, efendim.

KAYMAKAM (coştukça coşar): Şu Anadolu insanı, Resul Bey, şu Anadolu insanı! Misafirperver. Cesur, yiğit, vatansever. Asil, kahraman, yoksul... Ve yoksul, Resul Bey. Şu Anadolunun kutsal insanları... Bunlara hizmet etmek büyük şeref. Ahırlarında hayvanlarıyla yatmak, onlar gibi. Onlar gibi ot yemek. Onlar gibi sineklere yenmek. Ne şeref! Halkınla birlik olmak... Seviniyorum, Resul Bey. Ne talihli insanım ki sizler gibi mert, iyi yürekli insanlarla karşılaştım.

(Bu sırada usul usul kapı çalınır.)

Sizirle iyi bir işbirliği yapacağız, Resul Bey...

RESUL: Evet efendim. Kapı vuruluyor, efendim.

KAYMAKAM: Buyurun.

(Kapı açılır, içeriye koltuğunda bir sürü dosyalarla Ziraatçı girer. Gelir, Kaymakamın karşısında hazır ol vaziyetinde durur.)

ZİRAATÇİ: Ben Ziraat memuru Hasan Yeşilsu efendim. Hoş geldiniz, efendim. Kasabamızı şereflelendirdiniz. Bugün, efendim... Zamanı geçiyor... Çeltik ekme zamanı. Siz gelinceye kadar her şeyi hazırladık. Bütün krokileri, planları, her şeyi, efendim. Bir imzanız kaldı...

KAYMAKAM: Teşekkür ederim, efendim. Zahmet etmişsiniz. Ne zaman imza edeceğiz?

ZİRAATÇİ: Hemen şimdi efendim.

RESUL (iğne batırılmış gibi ayağa kalkar): Ben gitmeliyim, efendim. Ben bulunamam komisyonda...

(Korku içindedir)

KAYMAKAM: Yakınlığınıza teşekkür ederim, Resul Bey.

RESUL: Aman efendim, estağfurullah efendim...

(O çıkarken Tevfik Ali Beyle karşılaşır, yolunu değiştirir.)

KAYMAKAM: Buyurun beyefendi. (Kalkar.)

(Tevfik Ali Bey oturur. Kaymakam ona sigara uzatır. Ziraatçı Kaymakamın masasının üstüne dosyaları yayar. Kaymakam da varır masanın başına oturur. Dikkatlice krokilere planlara bakar)

ZİRAATÇİ: Buyurun efendim, Tevfik Ali Beyin tarlası. Mükemmel bir planı var. Sürülmüş tarla, çimento kanallar. Kanallar iniş aşağı. Kesik sulama olacak...

KAYMAKAM: Nedir kesik sulama?

ZİRAATÇİ: Kesik sulama şudur ki pirinç ekilen sahanın her on günde bir suyu boşaltılır. Sular sahadan çekildikten sonra kırk sekiz saat o saha susuz kalır. Böylelikle de hiç sivrisinek olmaz, efendim.

KAYMAKAM: Hiç sivrisinek olmaz mı?

ZİRAATÇİ: Hiç olmaz, efendim.

KAYMAKAM: Duydum ki bu kasabada çok sıtma ve sinek varmış. Her yıl yüzlerce çocuk, büyük, sıtmadan ölüyorlarmış.

ZİRAATÇİ: Kesik sulama budur efendim. Tevfik Ali Beyin... Bu tarlası da dört bin dönümlük bir sahadır. Keşfi yapılmıştır. Siz de görmek ister misiniz?

KAYMAKAM: Siz gördünüz ya... İyi mi?

ZİRAATÇİ: Mükemmeldir. (Başka bir dosyayı çeker içinden başka

plani çıkarır masanın üstüne sürer.) Karadağlı Murtaza Ağa... Altı bin dönüm... Kesik sulama. Keşfi komisyon tarafından yapıldı. Çimento kanallarla donatılmış, sürülüp temizlenmiş, içinde en küçük bir çukur bırakılmamış, en küçük bir sivrisinek barınağı kalmamış, mükemmel altı bin dönümlük pirinç tarlası.

KAYMAKAM: Demek Murtaza Beyin bu saha? (Güler.) Ne tatlı bir insan! Hayatında böyle canlı, böyle hayatiyet dolu, sevgi taştan bir insana rastlamadım.

(Bir yandan da imzayı basar.)

ZİRAATÇİ (bir plan daha çıkarır): Patır Patır Mustafa Ağanın... Üç bin dönüm. (Kaymakam dinlemez artık, basar imzayı. Ziraatçı boyuna plan çıkarır, o imzalar)

KAYMAKAM: Burada ~~patır patır~~ ^{eskiden} varmış, öyle mi? ^{Zorba, Hak ve hakabaka} hizmet etmeyen

TEVFİK ALİ: Var efendim, var ama onlar bizim aramızda yaşamazlar. Onlar köyleri pislerler.

KAYMAKAM: Onların eşkıyaları da varmış, halkı öldürüyorlarmış...

TEVFİK ALİ: Onlar köylerde...

KAYMAKAM: Sıtmadan her yıl bu kasabada beş yüz çocuk... Sıtmalanmayan hiç kimse kalmıyormuş.

TEVFİK ALİ: Kendi kabahatleri. Yaşamayı bilmiyorlar, efendim. Hayatlarını bir görseniz inanmazsınız, efendim. Bataklığın içinde... Hiç yiyecekleri yok. Yaz altı ay, kış altı ay, yalnız ot yerler. Evleri ot evlerdir. Hiç çalışmazlar. Çırlıçırlak, anadan doğma gezer çocuklar. Büyüklük de ona yakın. Ayakkabı bilmezler. Feci, feci, Kaymakam bey kardeşimiz! Halleri feci. Onları biraz pirinç kurtarır. Pirinç zamanı biraz çalışırlar, pirinç kazanırlar. Pirinç de ekilmese... Hükümet bir yıl pirinci, sıtma yapıyor diye, yasak etti. Köyler yarı yarıya boşaldı. Öldüler efendim. O kadar çok öldüler ki açlıktan, hükümet şaşırıldı. Pirinci hemen bıraktı. Hatasını anladı. İşte böyle...

KAYMAKAM: Demek böyle ha? Demek vatanımız bu durumda?

(Birden kapı açılır, Murtaza Ağa top gibi içeriye girer. Ziraatçı ona döner.)

ZİRAATÇİ: Bitti, Ağa. Sizininki tamam...

MURTAZA (*şaşkın, ne yapacağını bilemez. Kağıtları karıştırır*): Sa-
hiden mi? Bitti ha? Öyleyse sizi Adanaya, bara davet edi-
yorum, hemen şimdi. Hemen hemen! Durun, durun, ha-
ber vereyim de suyu bıraksınlar, vakit geçiyor. Kurbanı-
nız olayım, aslanlarım, kurtardınız beni! Yaşasın! Yaşasın
Atatürk, yaşasın Türk milleti! Kurtulduk. Bu yıl da kur-
tulduk... (*Varır Kaymakamın eline sarılır.*) Asilzadelerden
hiç kemlik olmaz bu vatana. Sen bir asilzade evladı asil-
zadesin. Bunu böylece bil, Fikret Beyefendi oğlum. Şim-
dicik ben haber vereyim de suyu bıraksınlar tarlaya. Ya-
şasın! (*Dışarıya fırlar. Ortalık yavaş yavaş kararırken, Murta-
za Ağanın sesi duyulur.*) Veli, oğlum Veli, duydun mu ne
işler oldu? Bin ata... Yok yok, cipe bin. Yok yok, kamyon
al, bindir ırgatları. Suyu bırakın. Sazlıdere de içinde kal-
sın tarlanın... Hadiii, çabuk ha, çabuk ha... Sazlıdereliler
karşı koyarlarsa, vurun yıkın, yurun yıkın. Kaymakam
bizim oğlumuz... *ya ben de değil.*

(*Tellal perdenin önüne çıkar.*)

TELLAL: Eeeeh, ne yaparsın, birader, gene beni gönderdiler iş-
te! Tellal çağırmak mı? Yok öyle şey şimdilik. Ferman
okunmuyor tozdan dumandan. Yemin ederim, sizin başı-
nıza ant veririm ki kendi gönlümle gelmedim. Gönderdi-
ler. Göndereni de hepimiz biliyoruz. Varın onun yakası-
na yapışın. Sanki benim bu kasabada başka işim yok mu?
Bundan önceki teknil kaymakam hikayelerinin başoyun-
cusu bendim. Gelmiş de şuraya övünüyor demeyin. Az
sonra karşınıza gelecekler, sorun bakalım, Tellal Zübeyir
Keskinbalta kim imiş? Sorun da öğrenin. Zor bir iş değil
ki. Ne yapalım, bu da vazife. Haa, ne diyoruz? Gözünüz-
le gördünüz. Kaymakam bastı imzayı. Ne bilsin fıkara!
Siz olsanız, Allah aşkına söyleyin, onun yerinde siz ol-
saydınız, basmaz mıydınız imzayı? Haa, söyleyin, bas-
maz mıydınız? İlerdeki akar çay... Aydınlik, dibine Ku-
ran düşse okunur akarsu... İşte bütün işler onun başının
altından çıkar. Teknil kaymakamların başını bu su yer.

Bakmayın öyle nazlı nazlı aktığına, baş belasıdır o! İşte o
suyun önünü bentle kestiler, suyu pirinç tarlalarına çe-
virdiler. Büyük, birer ova kadar büyük pirinç tarlaları-
na... Suların altında köyler kaldı. Burada sizlere bir tek
köyün halini gösterecekler. O da yarım yamalak. Gidip
de su altında kalan öteki köyleri bir görseniz. Herkes
gırtlığa kadar su içinde. Bu köyü de görüyorsanız Zeyno
sayesinde görüyorsunuz. Osmanlı avrattır Zeyno... Kesil-
en suyun aşağısında da on beş yirmi pare köy var. Onla-
ra ne oldu dersiniz? Onlar da susuz kaldı. Bütün yaz su-
suzluktan kırılır onlar da. Onların hali su altında kalmış-
ların halinden de beter. Susuzluk, su altında kalmaktan
kötü. Susuzluk kötü, kötü, kötü... Daha fazla açtırmayın
kutuyu, söyletmeyin kötüyü... Neme gerek, şimdi gelir
de birisi, komünist deyi yakama yapışır. Yok, yok ısrar
etmeyin! Anlayın gerisini, canım! Gözlerimin içine bakın,
ne demek istediğimi anlarsınız... Hadin, eyvallah! Sağlı-
cakla kalın.

(*Koşarak sahneden çıkar.*)

BÖLÜM IV

(Eğri büğrü, ağaçlardan yapılmış bir köy çardağı. Arkada bel vermiş çitleriyle, çamurlu bir sokak boyunca uzanmış evler. Su içinde arabalar, kötenler, sabanlar, dövenler. Çardağın altı çepeçevre kerevetlerle çevrilmiştir. Bu çıplak kerevetin birinin üzerinde Memed Ali uzanmıştır. İki elini başının altına almıştır. Türkü söylüyor. Köyün içinden de boyuna bağırtılar çağırtilar, bir hayhuuy gelir. Memed Alinin sesi bazan bu uğultunun üstüne yükselir, bazan da kaybolur gider. Sahnede oturmuş, küskün, donmuş kalmış, taş gibi köylüler. Uzaklardan bir kadın sesi duyulur. Çığlık gibi. Ses gittikçe yaklaşır. Memed Ali ne uğultuyu duyar ne de gelen sesi. O boyuna türküsünü söyler. Türküsünün sözleri anlaşılmaz. Bir Kürt ağıdır bu.)

ZEYNO KARI: İğdişleer! Hadımlaaar! Bu köy iğdiş erkekler, hadım erkekler köyü. Duydunuz mu, hadımlar? Hadımlaaar... (Çamur içinde, boyuna bu sözleri tekrarlayarak sahneye girer. Gözü bir ara Memed Aliye takılır, aldırılmaz. Ha bire söylenmektedir.) Herif köyü göl etti, göl! Siz de, biz erkeğiz deyi köyün içinde gezin ha gezin... (Boyuna sahnenin içinde öfkeyle dolanır durur.) Herif göl etti ki göl etti! Siz de buralarda uyuyun ha uyuyun. Allah sizin gibi erkeklerin bin belasını versin! Bunca köyün erkeği bir Karadağhoğ-luylan, bir Okçuoğluylan baş edemedi. Tuh derim size! Tükürürüm yüzünüze. Avratlaaar, avratlaaar! Bunlar erkek değil! Ben size söylüyorum, bunların hiçbirisini yatağınıza almayacaksınız. Duydunuz mu? Almayacaksınız! Erkek kalmadı köyde. Erkek olsaydı bu köyde, Okçu gelir de köyün içinde, bir koca köyün içinde zart zurt ede-

bilir miydi? Tavşan yürekliler. Duyuyor musunuz sözlerimi, erkeklerin yüz karası erkekler?..

(İçeriye Hürü girer. O da Zeyno Karı gibi çamura batıp çıkmıştır. Etekleri de Zeynonun etekleri gibi beline sokulmuştur. Bir eliyle ha bire üstünün çamurunu, yüzünü buruşturarak silkelir.)

HÜRÜ: Yüz karası erkekler! Onları erkek deyi yataklarına alanlar kahrolsun. Bir baktım ki, Nuh babamızın tufanı örneği... Bir baktım ki ala şafak ışıyıp gelir. Bir baktım ki, aman Allah, yeri göğü su almış. Amanın, çocuktan boğulur gibi sesler gelir. Bir de baktım çocuğun beşiği, ekmek tahtası, çanak çömlek suyun üstünde. Su da gittikçe yükselir. Amanın, düş mü, hayal mi derken, bir de baktım, ne göreyim, tekmiil tavuklar boğulmuş. Bir de baktım, sel ne var ne yok, toplamış götürüyor. Köyün içinden bir çağırışma, bir gürültü, kıyamet koptu! Gün atuncaya kadar işte böyle çamur içinde, gırtlığa kadar dolandım durdum. (İki büklüm olmuş Döne Karı girer bu sırada. Bir diiş içinde dolanır gibidir. Şaşkın, görmez gibi ortalığı yordamlar, çardağın ağaçlarına oraya buraya çarpar.)

DÖNE: Çok şükür. (Durur öteki kadınlara bakar, seçemez.) Çok şükür kurtarana. Canımı zor kurtardım. Karanlık bir su geldi, üstümden geçti. Bir sıçradım. Sonra gene kendimi akarsuyun içinde buldum. Sonra çıktım bir ağacın üstüne, büzüldüm oraya. Bu su ne ola ki, bu su ne ola ki, derken, buldum. Değirmenin suyu anladım. Yaaa, anladım işte. Ben çok sel bilirim. Köyümüze bundan önce çook çeltik ektiler. Ben ne seller bilirim! Bir yaz hiç su kesilmedi. Bir yaz göl içinde yaşadık. Hey karartı, hey karartı, siz kimsiniz?

ZEYNO: Ben Zeynoyum. Bu da Hürüce.

DÖNE: Döne Karı size kurban olsun. Bakınsana halime. Çamura battım...

ZEYNO: Bizim tırnağımıza bile çamur değmedi! Yaaa? Vah vah, fıkara Dönece, ne olmuş sana?.. Akılsız avrat, dünya suya çamura kesti. Karadağhylan Okçu Ağa su saldılar üstümüze. Şimdi anladın mı?

DÖNE: Anladım, kurban olduğum, bir iyice anladım. Eskiden beri hep böyle ederler zaten. Ocağımıza çeltik ekerler. Çocuklar ölür. Titreye titreye sıtmadan... Büyükle başka... Çocuklar su içinde yaşamazlar, ölü ölüverirler, fıkarcıklar. Titrer ölürler, titrer ölürler. Yaa, işte böyle, anacıklarım.

HÜRÜ (*dizlerini döver*): Vay vay vay, Dövecik Ana! Ocağım söndü benim, evim başıma yıkıldı! Su içinde çocuk yaşamaz, öyle mi?

DÖNE: Hiç yaşamaz. Çocuklar suya sineğe dayanamazlar.

HÜRÜ: Benim çocuklarım zaten yaşamaz ki... Üç tane doğurdum, ikisini Allah aldı. Kalanı da su öldürecek, öyle mi? Tarhanamı da sel aldı. Benim herifim var ya, tarhana içmeden edemez. Tarhana bulamazsa beni döve döve öldürür, yatır sopanın altına...

ZEYNO: O senin herifin mi? O senin herifin, öyle mi? Çocuk yerine ejderhalar büyüsün onun kucağında. Tarhana yerine de zıkkım içsin. Ağının kökünü...

HÜRÜ: İçsin. İçsin ama beni dövmesin. Bir baktım, bütün komşular don gömlek dışarı fırlamış. Topal Feride de çırlıçılak, şaşırmış, köyün içinde öylece üryan, anadan üryan dolanır durur. Hah, hah, hah...

ZEYNO: Kes, keş! Orospu avratlar gibi fingirdeme.

HÜRÜ: Benim herif de... Suyu görünce yataktan bir fırladı. Çırlıçılak! Hah, hah, hah... Onu bir daha göremedim. Ne oldu, nereye gitti dersin?

ZEYNO: Görünmez ya, kaçır ya! Bak, hiçbirisi görünüyor mu? Sanki köyde bir tek erkek yok. Bir varmış bir yokmuş olmuşlar köyün sözüm ona erkekleri. Siz de bunların altına yatarsınız erkek deyi, öyle mi?

DÖNE: Çok şükür, çok şükür, benim erim yok ki. Benim erim yok ki altına yatayım. Benim erim yok ki tarhana istesin. Çok şükür. Ya Zeynoca, erkeğe benzer bir erkek olsaydı bu köyde biz de su altında kalmazdık, elaleme rüsvay olmazdık. Şimdi öteki köyler bizi tefe koyacaklar, Karadağ-
lının ördekleri, su altında kalmış dünekleri diye... İyi ki, iyi ki kocam yok. Derdim yok...

ZEYNO: Desinler! Desinler de bizim erkeklerimiz suyun dibine batsın. Batmazlar! Batmazlaar o utanmazlar! Bir koca köyün tüm erkeği iki çeltikçiye avrat oldu, bacılar! Benim adım Zeynoysa eğer, ben de bunca yılın Kara Zeynoysam eğerse, ben de sıtmadan zehirli sıtmadan can vermiş dört çocuğun anasıysam eğer, ben de kör ocaklara oturmuş Zeynep isem eğer, işte o orospu avratlıların başını da, avratlarının gibi yaparım. Ben de Zeynoysam, (*Göğsünü yumruklar*) ben tek başıma, o çeltikçilerin, o itlerin, o deyyusların... Bir daha bu köye ayak bassınlar onlar!

DÖNE: Basamazlar...

ZEYNO: Sazlıdere erkekleri! Erkekleri değil, hadımlar! Sözüm düpedüz sizedir. İyi dinleyin beni ki size neler deyim. Alçaklar, sözüm hepinizedir! Solucan gibi sürüngenler, sözüm sizedir! Bre sümüklüler, sözüm hepinizedir! Başınızı bacağına arasına alın da çeltikçilerin üstümüze gönderdikleri suya bakın. Akan suda alçak yüzünüze bakın... Şunlara bakın hele! Bu kadar söylüyorsun da bir ses çıkarın var mı? Bir, ne diyon Zeyno Bacı, diyen var mı? Ölü gibi her birisi, ölü gibi. Amanın kurbanınız olayım, her biri birer mezar taşı! Şuna da bakın avratlar, şu Kürt Memed Aliye de bakın... Zıbarmış yatar. Leş gibi şişmiş de yatar. Amanın avratlar, şunun haline bakın! İşte bu da koca Çukurovanın koca Toros dağının birinci yiğidi Memed Ali. İşte bu çamur içinde yatan bir zamanlar adamı. Eşkıyalar başı Memed Aliydi. On beş yıl Toros dağından kuş uçurtmamış, ağalar korkusu, fıkarcılar sığınacağı Memed Ali budur işte! Bu zıbarmış yatan adam Memed Alidir! Beğendiniz mi avratlar?

DÖNE: Ne yapsın... Su altında komuşlar fıkarcayı.

ZEYNO: Yat canım yat! Köyü göl ettiler... Zıbar da zıbar! Yarkında gelip o avradını da elinden alacaklar, kasaba çarşısında da oynatacaklar. Şıkır da şıkır, şıkır da şıkır. Göbek attıracaklar. (*Kendi göbek atma taklidi yapar.*) Şıkır da şıkır, şıkır da şıkır. Beğendin mi, Memed Ali?

DÖNE: Şıkır da şıkır, şıkır da şıkır... (*O da göbek atma taklidi yapar.*) Beğendin mi?

Zeyno

(Memed Ali ağır ağır doğrulur. Yumruklarıyla kamaşan gözle-
rini uğuşturur.)

MEMED ALİ: Baci, ne isdirsin benden? Ben sene ne etmişem
kim?

ZEYNO (öfkelenmiştir, ağzını bükerek onu taklit eder): Ne etmi-
sem ben sene baci.. Ne edeceksin bana? Ne gelir ki elin-
den, avrat yürekli, serçe yürekli? Sen on beş yıl böyle mi
kuş uçurtmadın ulu Toros dağından? Baci ne etmişem
ben sene... Ağla, ağla bakalım, ocağı batasınca Memed
Ali. Kaz Memed Ali... Ördek Memed Ali! Yüz bakalım
bu suyun içinde. Geber bakalım bütün yaz bu suyun
içinde. Başında da bulutlar gibi sivrisinekler, canavarlar
gibi yarar parçalar insanı... Baci ben sene ne etmişem!
(Yakasından tutar sarsır.) Bütün yaz böyle göl içinde mi
kalacağız? Hiç erkek kalmadı mı köyde, batasınca? İşte
bunu sormaya geldim sana. Ölü müsün sen, Memed
Ali? Şu suyu kestirecek bir insan yok mu bu köyde, işte
onu sormaya geldim. Ölü müsün, adam musun, sağ mu-
sın, onu soruyorum!

MEMED ALİ (ayağa kalkar. Yakası hala Zeynonun elindedir. Sen-
deler. Sanki uyku içindedir): Ben ölmüşem, baci. Çok ölmü-
sem. Ben erkek değilim. Ben Memed Ali değilim. Me-
med Ali ölmüşe, baci. Memedo Ali almışe tifengi, öldi-
rem, aha bele bele öldirem Okçi. Öldirem Garadağı Mir-
taza. Öldirem bu köpekleri. Gene çıkarem dagıma. To-
rosun dagıma... Ağa bir değil kim! Ağa bin tanem, Okçi
bin tane, Garadağı Mirtaza yüz bin tanedir, baci. Hepsi-
ni çok öldirem. Ağa chohtir. Çoktir baci. Öldir öldir bit-
mezkim ağa. Değil mi, baci? Memed Ali aklı garişik ol-
muş. Memed Ali aklı gayrik heçbir şeye ermez. Ben ha-
dim ölmüşem, iğdiş ölmüşem, Zeyno baci. Düşünmüşem,
düşünmüşem, çok düşünmüşem. Ağa bin tene, iki bin te-
ne. Hepisi nasıl öldirir Memed Ali? Çok gafam yormi-
sem, bir yolini bulamamışem, baci. Sen söyle, baci, be-
ne. Senin çok akıl var. Senin ürek çoh igittir. Söyle bene
bir akıl, ver bene bir akıl. Ben bu ağaların hepisini nasıl
ederem?

ZEYNO (Memed Alinin yakasını halsizce bırakır. Ali bir taş gibi ya-
nına yılmış düşer): Yiğidim, sana nasıl bir akıl vereyim...
Ağa yüz bin tane, doğru. Yeme kendini, kurban olduğum
kardaşım. Yeme... Ağa o kadar çok ki, birini öldürsen, ar-
dına ikisi çıkıyor. Bilmem ki, kurban olduğum kardaşım.
Hiç bilmem ki...

MEMED ALİ: Ben de bilmenem. (Ellerini açar.) Aha ne yapa-
rem? Memed Ali yürek vaar. Memed Ali tüfek vaar. Me-
med Ali Torosun dagım vaar. Ama ağa çok var. Memed
Alim akıl az...

DÖNE: Get onların yanına, Memed Ali. Hepiniz bir olun da bir
akıl düşünün. Benim kocam yok ki... Öyle değil mi, Zeyno?

MEMED ALİ: Dönecek hatun, istemenem. Gitmenem onların
yanına. Bu köyden heç erkek yoymış. Bes Zeyno baci er-
keğimiz... Duyacı vel

ZEYNO (sahnenin ortasına kadar yürür. Düşünmektedir. Durur.
Birden Memed Aliye döner): Kaymakama gitmeliyiz Me-
med Ali! Köydeki bütün erkekleri kat önüne. Hiç kimse
burada kalmayacak. Hasta sayrı, çoluk çocuk, at eşek,
bütün köy Kaymakama gidecek!

DÖNE: Haydiyin, haydiyin, ne duruyorsunuz? Kaymakama!
Avratlaar, çocuklaar, Kaymakama! (Vurarak, donmuş er-
kekleri kaldırmaya uğraşır. Yavaş yavaş kalkarlar.)

HÜRÜ: Ama Kaymakam Uzun Rahmetin konağında safalar sü-
rüyormuş. Gelir gelmez yemiş parayı, karnı iyice şişmiş.
Tevfik Ali Beyin de kızını alıyormuş. Çeltikçilerin güve-
yisi oluyormuş...

ZEYNO: Nolursa olsun, gidelim. Halimizi arz edelim. İsterse
çeltikçinin oğlu olsun Kaymakam! Haydiyin, hazırların
avratlar... (Sahnenin dışına seslenir.) Haydiyin avratlaar...
Kasabaya baskın!

HÜRÜ: Yediden yetmişe... Düşelim yola...

DÖNE: İşte ben gidiyorum. Siz arkadan gelin. Ben çabuk yürü-
yemem. İyice çamura bulanıp da yola düşün, olur mu?
Bir gözünüz ışıldasın, bir de dişiniz.

ZEYNO: Avratlaaar! Erkekler! Tekmül Sazlıdere köyü! Hazırla-
nın ha! Çamura, bir iyice çamura bulanın, haaa! Yatın ça-

murun içine... Bebeleri de çamura bulayın haaa! (Çıkmakta olan Hürriye) Kız süslenmek yok!

(Dönie Karı sopası elinde, önünde köylüler, uzaklaşırlar. Sonra Zeyno, arkasından Hürüce. Sonra da Memed Ali sendeleyerek uzaklaşır. Sahne kararır.)

I. PERDENİN SONU

42

Jeiletin kontrolü ruzur olmadan elulnes
gring forlası

İKİNCİ PERDE

BÖLÜM I

(Resul Efendi Kaymakamlık odasının önündedir. Düğmelerini ilikler, sonra çözer, gene ilikler.)

RESUL (elinde bir kitap vardır, ona bakar hep): Seni vereceğim ona. Vermeliyim! Okusun efendim! Okusun da Hanyayı Konyayı öğrensin. Çeltik kanunu okunmadan imza basılmaz efendim. Okusun da mesuliyet nedir öğrensin. Bugün mutlaka söyleyeceğim ona. Mutlaka... Öleceğimi, ipe çekileceğimi bilsem söyleyeceğim. İsterlerse beni parça parça etsinler. Etsinler de leşimi köpeklere, köpeklere atsunlar! (Kapıya vuracak gibi yapar, düğmesini ilikler. Sonra gene açar, kulağını verir) Söyleyeceğim! İsterlerse gözlerini çıkarsınlar. İsterlerse... İsterlerse evime bomba koyunlar. Bomba, bomba... İsterlerse... (Gene ilikler. Gene kapıya vurmak ister, vazgeçer.) İsterlerse... (Cesaretini toplar, çabuk çabuk düğmesini ilikleyip içeriye bomba gibi dalar. Kaymakam onun haline hayretle bakmaktadır.)

KAYMAKAM (gülerek): Buyurun, Resul Bey, Buyurun, bir şey mi var?

RESUL: Yok efendim... İsterlerse... Bir şey yok efendim. Bir emriniz mi var? İsterlerse... Bir emriniz var mı sormaya geldim. Benim bir yılım kaldı, emekliliğime. Biliyorsunuz, değil mi Kaymakam Bey? Sizi oğlum kadar seviyorum. Yaa, benim bir oğlum var. İstanbulda okuyor. Kaymakam olur belki. Değil mi? Hukukta okuyor... İsterlerse...

KAYMAKAM: Resul Bey, dün Murtaza Ağa geldi bana...

RESUL: Biliyorum efendim. On beş köy... Su altında... İsterlerse... *(Birdenbire bir gürültü gelir dışardan. Resul Efendi elindeki kanunu uzatır.)* İsterlerse... Buyurun efendim. On beş pare köy... Su...

(Gürültü gittikçe fazlalaşır. Ayak sesleri gittikçe yaklaşır, insan sesleri, bağrışmalar.)

KAYMAKAM: Bu gürültü de ne, Resul Bey? *(ikisi de dururlar. Zeyno'nun sesi yükselir.)* Ne olabilir? Resul Bey, dışarda bir şeyler oluyor. *(Gittikçe telaşlanmaktadır.)*

ZEYNO *(sesi boyuna yaklaşmaktadır)*: Bakın, bakın Muhammet ümmetleri, bakın halimize, ne haldeyiz. Görün bizi. Keleş Murtaza, Okçuzade Ali Paşa kırdı bizim belimizi. Hükümetlen bir olaraktan neler getirdiler başımıza. Ağı katırlar aşımıza. İnsan olana bu zulüm yakışır mı? Söyleyin, hiç yakışır mı? On beş de pare köy su altında koyulur mu hiç? Bakın halimize. Kaymakam da baksın, hükümet de baksın. Başkumandan da baksın. Baksınlar da o taş yüreciklerine insanlık dolsun. Azıcık, azıcık...

MEMED ALİ: Baci dorgi söyler. Baci dorgi söyler. Aha, aha beyle etti...

(Kaymakam pencereden bakmakta, ikide bir dönüp Resul Efendiye bir şeyler sormaktadır. Resul Efendinin yüzü güler. O da sevinçle ona konuşmaktadır.)

RESUL: Geldiler! Geldiler! Çok şükür geldiler de...

(Kaymakam onun sevincine şaşırmıştır. Resul Efendi sahnede her şeyi unutarak dolaşır, ellerini uğuşturarak. Tam bu sırada da başta Zeyno Kartı, arkasında köylüler içeri girerler. Zeyno erkekleri iterek önlerine geçmiştir, kapıdan girerken. Kaymakam onları görünce pencereden ayrılıp yanlarına gelir, sonra döner, masasına oturur?)

KAYMAKAM *(yarı alaycı)*: Bir derdiniz mi var?

DURSUN: Var Kaymakam Bey. Ben Sazlıdere muhtarım.

ZEYNO: Bana da Sazlıdreden Zeyno derler. Bu da Memed Ali, eski eşkıyalar başı Kürt Memed Ali.

DURSUN: Su altında kaldık, Kaymakam. Karadağhoğluyula, Okçuoğlu bizi su altında bıraktı. Pamuklarımız, ekinleri-

miz, köyümüz su altında kaldı. Her yıl böyle yaparlar ya, bu yıl beterin beteri. Köyümüzü sel bastı.

KAYMAKAM: Yaa, öyle mi?

DURSUN: Köyün içine kadar çeltik ektiler. Bu yaz bu köyde yaşanılmaz. Hepimiz sıtmadan kırılacağız. Göbeğe kadar su. Billah su. İşte bak tüm köylü geldik ki göresin halimizi.

KAYMAKAM: Sebep ne imiş? Niçin bırakmışlar köyleri su altında?

DURSUN: Ruhsat almak için köyleri yok sayıyorlar. Yoksa kanun izin vermiyor. Senin imza ettiğin krokide köyler yok. Halbuki, işte görüyorsun, köyler var. Bak, bak, işte pencereden bak. On beş pare çamurlu köy. Geldik huzuruna. Bu yaz bir sivrisinek olacak... Kemikli. Nah bu parmağım kadar... Kemikli.

KAYMAKAM: Yaa, öyle mi? Demek beni kandırdılar?

ZEYNO *(bağırır)*: Orasını Allah bilir, sen mi onları kandırdın, onlar mı seni kandırdılar.

KAYMAKAM: Yaa, öyle mi?

MEMED ALİ: Baci dorgi söyler.

KAYMAKAM: Yaa, öyle mi?

ZEYNO *(gittikçe öfkelenmektedir, birden patlar)*: Ya öyle mi? Yaa öyle mi? Sen de hiçbir şey bilmiyorsun, bre oğlum! Sen, sen... Nesin sen? *(Onu taklit eder)* Yaa, öyle mi, yaa öyle? Yok, öyle değil! Hiç öyle olur mu?

(Kaymakam ona hayretle bakmaktadır. Zeyno bundan iyice alınmıştır, alaycı aşağılatıcı bir davranışla onu bir zaman süzdükten sonra öfkesini kuser.)

ZEYNO: Ne durmuş da süzüyorsun öyle, yavru? Karşında ayı oynatmıyorlar. Bu çamurlara mı bakıyorsun, o da senin güzel marifetin. Yaa, öyle mi? Öyle işte. Bak, bak iyice, gözlerini fal taşı gibi açaraktan bir iyicene bak bakalım! Sizin gibi Osmanlıların marifeti bu. Osmanlıdan dost olmaz, uyuz itten post olmaz. Yaa öyle mi? Öyle ya! Sen nereden duydun öğrendin de gelip marifetini burada gösterdin? Köyün içine de hiç çeltik ekilir miymiş? İnsan da bu hale koyulur muymuş? Bu da senin

icadın, yavru. Senin anan baban rahat mezarlarında yatacaklar mı? Sen de hiç iflah olacak mısın? Bu kadar ve-bal boynundayken sen hiç onacak mısın? Bak şunların haline. Sen diyormuşsun ki Murtaza, sen diyormuşsun ki Okçu Paşa, çeltik vatandır, diyormuşsun. Adanada gö-bek atan karuların içinde öyle demişin gavurlara. Sen demişin mademki çeltik vatandır, köyün içine, evlerin içine de ekilecek, diyormuşsun, hiç Allaktan korkma-dan, hem de gençliğinden utanmadan! Bak, bak, bak, şunlara. *(Kalabalıktan bir gürültü kopar.)* Bak hele, iyi bak, gördün mü? *(Kalabalık bağırmaya başlar: "kansız kay-makam...")* Duydun mu, duydun mu söylediklerini? Şu boyuna bak, devrilesi, yerin dibine gecesi, şu yakışıklı boyuna da bak. Hiç Allaktan korkup kuldan utanma-dın mı?

Kalabalık rabarda yapar
Kalabalık
"Kansız Kaymakam" diye bağırır
Halk ← **HALK** *(dışardan koro halinde)*: Kuldan utanmadın mı?

ZEYNO: Sen yeter ki iste, sana Tevfik Alinin kızından güzel mi bulunmaz. Bir kız için bu kadar insan çamura bula-nır mı?

HALK: Çamura bulanır mı?

ZEYNO: Bir apartıman almışlar yedi katlı. İstanbulun göbeğin-de bir apartıman almış sana çeltikçiler. Şu fakir fıkaranın çocuklarının ahi seni iflah eder mi?

HALK: Seni iflah eder mi?

(Kaymakam pencereden uzaklaşmak ister, Zeyno yakasından tutmuştur.)

ZEYNO: Duuur, kaçma! İşte sen, işte millet. Yüz bin pangunot vermişler sana. Sen de onlara milletin kanını verdin. Adam milletini yüz bine satar mı? Yüz bin lira batsın? Bir çocuğun kara gözlerine değer mi yüz bin? Bir milyon, on milyon?..

HALK: Kara gözlerin, kara gözlerine...

ZEYNO: İşte millet, işte sen. Gördün ya halimizi...

HALK: Gördün ya halimizi. Biz de vatanız.

ZEYNO: Biz de vatanız. Bak, bak halimize. Bakmazsan bize, biz de bineriz trene...

HALK: Kara trene. Doğrucana başkumandana.

ZEYNO: Ben de varınca başkumandanın yanına, eëey, başku-mandan, derim, al işte köylünü, al işte askerini! İşte böyle ettiler. İşte böyle kanı revan ettiler. İşte böyle toza, çamu-ra buladılar. Al işte, al işte, al işte-askerini!

(Zeyno Karı Kaymakamı hızla göğsünden iter, koşarak sahneden çıkar. Arkasından da öteki köylüler. Bu arada Memed Ali boyuna, Zeynonun her cümlesinin ardından "Bacı dorgi söy-lir, bacı dorgi söyler," demiştir.)

HALK: Al işte, al işte, al işte! Al işte askerini!

(Kaymakam yorgun bitkin masasına çöker, başını iki eli arasına alır, öyle kalır. Başını kaldırdırca karşısında Resul Efendi'yi gö-rür. Ona bir imdat istermişçesine bakar.)

KAYMAKAM: Beni kandırdılar, Resul Bey. Hepiniz kandır-dınız.

RESUL: Haşa efendim, haşa efendim. Ben sizi oğlum gibi sev-dim. Sizi kandırdılar efendim.

KAYMAKAM: O kadın kim? O kadından çok utandım, Resul Bey. Yerin dibine geçtim. Beni rüşvet aldı biliyorlar, öyle mi? Hem de ne kadar çok rüşvet...

RESUL: Evet efendim. Günlerdir bütün kasaba çalkalanıyor.

KAYMAKAM: Bir de Tevfik Ali Beyin kızı...

RESUL: Güzel kız, Allah bağışlasın. İstanbulda okuyor. Halk hemen yakıştırır, efendim. Her zaman böyle olur.

KAYMAKAM: Şimdi hemen, hemen şimdi Sazlıdere köyü sa-hasının, bir de su altında kalan köylere yakın tekmiil sa-haların suyunu keseceğim!

RESUL: Kaymakam Bey! Beyefendi oğlum...

KAYMAKAM: Keseceğim! *(Telefonu alır, manyetolu telefonun ko-lunu çevirir.)* Alo, alo... Oğlum, kumandan beyi ver. Haa, evet? Yüzbaşım, siz misiniz? Yüzbaşım, emir verin, Mur-taza Ağanın ve Okçuoğlunun sahalarının hemen suyu kesilsin. Ne yapmışlar, ne yapmışlar? Köylüler bentleri mi yıkmışlar? Başlarında da o kadın mı?... İyi. Yaşasın! Müthiş bir kadın bu. Bentlerin başına bir manga gön-de-rin. Bir damla su akıtmasınlar çeltik sahalarına. Efen-dim?... Kurusun!.. Ne yaparlarsa yapsınlar! Demek köy-ler su altında kalsaydı, bu yıl binlerce insan... Her yıl bin

çocuk... Olur mu canım! Teşekkür ederim. Kurusun, mahvolsunlar! (Telefonu kapatır, Resul Efendiye döner.) Gösteririm onlara, Resul Bey.

RESUL: Mesuliyet, efendim...

KAYMAKAM: Vay sahtekar köpekler vay! Her birisi de melek...

RESUL: Suları keserseniz, sizi, efendim...

KAYMAKAM: Vay vicdansızlar vay! Demek bunlar kan yiyip, insan kanı yiyip, insan kanı içiyorlar...

RESUL: Hakkı alınız var ama, efendim, sizi...

KAYMAKAM: Bunlar düpedüz katil! Cani. Her birisi yüz, beş yüz insanın katili. Ben onlara...

RESUL (telaş içinde kıvrılır, etrafında döner): Ama efendim, mesuliyet... Olmaz, kesemezsiniz. Sizi mahvederler. Ruhsatı verdiniz. Rica ederim... Yolu yordamı... Değil mi, evladım? Heyecan yok. Heyecansız düşünelim. Kurutma emrini geriye alın. Rica, rica ederim. Benim dünyada en kıymetli varlığım sizsiniz, evladım. Hata yapmayalım. Ben sizin tırnağınıza taş değsin istemem...

KAYMAKAM: Vay yamyamlar vay! Vay solucanlar vay!

(O sırada Murtaza Ağayla Okçuoğlu yıldırım gibi içeriye girerler. Hemen gider koltuklara çökerler. Burunlarından solu maktadırlar.)

KAYMAKAM (onlara öfkeli bir bakış fırlatır): Vay yılanlar vay, vay tarla fareleri vay! (Birden onlara doğru uzanır) Kalkın oradan! Kalkın da şöyle karşıma... Burası kahve değil. Kalkın ayağa diyorum size, duymuyor musunuz be?

(Süklüm püklüm ayağa kalkarlar, gülmekle dalkavukluk arası bir yüz takınırlar, yarı istihza, yarı korku)

KAYMAKAM: Ne istiyorsunuz, söyleyin?

MURTAZA: Evladım, aslan oğlum, iki gözümün çiçeği...

KAYMAKAM: Rica ederim kendinize gelin. Kaymakamlık da-iresinde olduğunuzu unutmayın.

MURTAZA (biraz toparlanır, düğmelerini ilikler): Yavrum, kara gözlü yiğidim, sana aslanum dedik, kardeşimiz dedik...

KAYMAKAM (öfke içinde): Ne istiyorsunuz?

MURTAZA: Yavrum, alemlerin yakışığı yiğidim, bizim suları kesiyorsun. Hiç zamanı değil. Çeltik yeni ekildi daha. Bir gün bile susuz kalırsa kurur. Emir ver de, güzel evladım, bıraksınlar. Köylü gelmiş, başında o orospu Zeyno, yedi düvelin orospusu... Gelmiş de bütün bentleri yerle bir etmişler. Sen de bentlerin başına candarma dikmiş, bentleri yaptırmıyormuşsun. Kıyma bize böyle. Ben dedim ki Kaymakam oğlumuzun bu felaketten haberi olamaz. Böyle bir cinayeti işleyemez. Çeltiklerin suyunu kesip milyonlarca liralık millî mahsulü yok edemez...

KAYMAKAM: Bu kadar mı?

MURTAZA: Evet efendim, evet yiğidim, diyeceğim bu kadarlık. Sağ ol, var ol, iki gözümün çiçeği...

KAYMAKAM: Çeltiklerin suyu bırakılmayacak.

MURTAZA: Yapma yavrum, etme eyleme! Beni kırma. Sana herkes beatnik dedi, o sopa yemiş bir kuşaktır dedi... Sopa yemiş kuşaklara güvenlik olmaz, sen ona güvenme Murtaza, dediler. Ben onlara dedim ki Kaymakam benim iki gözümün çiçeğini yesin, canımı, malımı, avradımı da, her şeyimi de ona güvenirim. Varsın isterse bin sopa yemiş kuşak olsun. Bahse tutuştuk... Benim yüzümü kara çıkarma, beni mahcup eyleme şu itlere, şu zalimlere karşı... Şu mütegalibeye karşı beni rezil etme...

OKÇUOĞLU: Aynen böyle dedi, rezil olacak fıkara. Size bu kadar güvensin de, fazla sevsin de... Sizin için neler neler, ne istikballer düşünsün de... (Murtazaya bir işaret çakar.)

MURTAZA: Ben oğlum severim, ne istikballer düşünürüm! Hemi de apak petek balı düşünürüm. İstanbulun göbeğinde yedi katlı apartman düşünürüm. Yüz bin lira düşünürüm. Bizim için hiçbir kıymetliği yok...

KAYMAKAM (birden çok sakın, acı acı gülererek): Şimdi de rüşvet mi teklif ediyorsunuz?

MURTAZA (onun yumuşaklığından cesaret alarak): Rüşvet değil ki, gözümün ışığı oğul! Rüşvet değil ki bu. Hediye, hediye. İstikbali bu... İstikbali olmayan insan boş kovana benzer. Yaa, yavru... Bırak şu suyu. (Sepirir, güler, umutlanmıştır.) Ben buraya gelirken, Ağalara dedim ki ben he-

men şimdi oğluma gider, iki dakikada suyu bıraktırır gelirim, dedim. İşte dediğim de oldu, değil mi?

KAYMAKAM (sert): Aldanmışsınız Murtaza Ağa. Su hiçbir zaman bırakılmayacak.

OKÇUOĞLU: Bırakılmalı. Mecburi bırakılmalı. Milli mahsul... Şerefli mahsul...

MURTAZA: Ben dedim ki onlara... Oğlum, yavrum benim sözümünden hiç çıkmaz, dedim. Onlara dedim ki, şu Topalın oğlu var ya, Topal? Fıkara, ekmeksiz birinin oğluydu. Murtaza emmisi onu sevdi, ona gözümün çiçeğisin oğlum dedi, o da soluğu vekillik sandalyasında aldı. Senin gibi asil, kahraman, gözü pek yiğidi neden vekil etmesin ve de başvekil etmesin? Tüm Çukurova bizim elimizde değil mi? Fabrikaları, pamuk tarlaları, çeltik sahaları, ve de petrolü, bizim elimizde değil mi? Ve koskocaman, dünya cihangiri, gökte atomu, yeraltında denizleraltısı yüzen Amerikan milleti, yüce vatani biz ile değil mi? Bırak suyu oğlum.

KAYMAKAM: Bırakmam.

MURTAZA: Ruhsatıyeyi sen imza ettin.

KAYMAKAM: Köyler su altında kalsın mı dedim?

OKÇUOĞLU: Öyle dedin ya, içinde yazılı.

KAYMAKAM: İmzayı geri alıyorum. Siz beni aldattınız.

OKÇUOĞLU: Alamazsın!

MURTAZA (ona döner, karışma der gibi işaret eder. Yumuşak): Sen imza ettin, yavrum. Tükürdüğünü yalamak yiğitlikte var mı? Bırak suyu...

KAYMAKAM: Bırakmam.

OKÇUOĞLU: Mesul olursun. Kuruyan çeltiği sana ödetirim. Sen imza ettin!

(Teofik Ali Bey alı al moru mor, ter içinde içeriye dalar. Şaşkınlıkla ayaktakilere bakar, hemen işi anlar.)

TEVFİK ALİ: Kanunen ruhsat verilmiş, çeltiğin suyunu kesmek, resen kesmek, keseni şahsen mesul kılar. Birkaç milyon verebilir misiniz, efendim? Yanlış hareket ediyorsunuz, bırakın suyu. Mecbursunuz. Suyunu kestiğiniz sahalarda on beş milyon Türk lirası servet yatıyor.

KAYMAKAM: On beş köy de su içinde yatıyor.

TEVFİK ALİ: Bizim çeltik sahalarımızda hiçbir köy yok. Bir tek köy bile yok.

OKÇUOĞLU: Bir tek ev bile yok! Bir tek insan bile yok bizim sahalарımızda içinde.

MURTAZA: Bir tek kuş bile uçmaz bizim tarlalarımızın üstünden, değil insan...

KAYMAKAM: Ya o çamur içindeki insanlar, ya Sazlıdere köylüleri?

MURTAZA: O orospu Zeyno histeriklidir. Büyük orospudur. Yedi duval onun üstünden geçmiştir. Tam altmış yıldır Sazlıdere köyü yok orada. Evleri olan da meskun olmayan...

TEVFİK ALİ: Yani içinde insan bulunmayan köy meskun sayılmaz. Yani köy sayılmaz.

KAYMAKAM (Resule yardım istercesine bakar): Sazlıdereye keşfe gideriz. Eğer meskun değilse köy, suyunuzu bırakırım.

MURTAZA: O zamana kadar çeltiğim kurursa mesuliyeti kimde... Behey zibidi, beş milyonu sen nasıl ödersin? Behey aç it, sen beni tanıyor musun? Bir kurşun elli kuruş, anladın mı, zibidi? Bir kurşunun fiyatı tam elli Türk kuruşu. Ben senin gibi zibidilere tarla mı kuruttururum? Şu iki parmağımı gözüne sokunca, iki gözünü pörtletirim. Basınca bacağına ikiye ayırırım. Sen beni bilmiyorsun. Altan aldık, evlat, yavru dedik, bağrımıza bastık... Seni zibidi oğlan seni, seni beatnik seni! Seni bin sopa yemiş, ezilmiş kuşağın seni...

OKÇUOĞLU: Seni rüşvetçi seni...

MURTAZA: Seni elli kuruşluk seni... Seni...

KAYMAKAM (masasından ok gibi ileri fırlar, karşılıklarına dikilir): Defolun, defolun!

(Karmakarışık olmuşlardır. Bu tepkiyi hiç beklememişlerdir, bu yumuşak adamdan. Kaymakam onların üstüne yürüdükçe, onlar arkaya arkaya, kapıya doğru çekilirler.)

KAYMAKAM: Defolun, defolun! Defolun! (Murtazanın ayağı kapıdan çıkarken halıya takılır, arkası üstü düşer. Hemen kalkar kaçar.) Defolun, defolun, defolun! (Sahne kararır.)

(*Tellal sahnenin önüne gelir.*)

TELLAL: Kötü kötü, işler kötü. Gördünüz mü olanı? Fena fena. Korkuyorum. Başına işler açtı çocukcağz. Onunla hallacın pamukla oynadığı gibi oynayacaklar. Suuss, duymasınlar... Ağalar iyice öfkelenmeler. Onlar bir öfkelenmeye görsünler, yapmayacakları yoktur. Siz mi korursunuz beni? Bakın hele, size inanacak göz var mı bende? Ben Ağalarımından şaşmam. Size güvenemem. Kusura kalmayın... Deli gönül diyor ki şu oyuna gir. Öyle bir tutuyorum ki kendimi! Ben kendimi kırk kat zincirle bir bağlamışım ki, istesem de oyuna balıklamasına giremem. Viran olası hanede evladü ıyal var. Bu sözü çok duydunuz değil mi? Herkesin viran olası hanesinde de... Ne yaparsın kardeş, viran olası haneler başımıza bela. Kaymakam mı, onun viran olası hanesi yok ki. Ama işte o sardı başına belayı. Mahvoldu. İstikbali yandı gitti kül oldu. Yenecekler, ezim ezim ezecekler fikarayı. Muma çevirecekler onu. Onu öyle bir kaymakam yapacaklar ki, yedi sülalesine bir ömür tövbe edecek. Durmadan durmadan bir ömür tövbe edecek. Kaymakam gibi kaymakam olacak o. Görülmüş değil, efendim, böyle kaymakam! Ne demek? Kaymakam dediğin hiç ağalarına karşı çıkar mı? Behey nankör adam... Behey fıkara, saf çocukcağz. İnsanlardan bir imdat bekliyor. Bilmez ki umduğu dağlara çoktan kar yağmıştır. Bilmez ki su altında kalmış köylerde ne oyunlar dönecektir, o yetişene kadar. Bırakın şu Kaymakamı, kendi düşen ağlamaz. Bundan sonra onu ben bile kurtaramam.

(*Sahnedan çıkar.*)

BÖLÜM II

(*Memed Alinin üstünde yattığı çardağın altı. Köy su içinde değildir artık. Köylülerin şalvarlarındaki çamurlar kurumuştur. Okçuoğlu, Murtaza Ağa ayakta, köylülerin bir kısmı ayakta, bir kısmı çardağın peykelerine, taşların üstüne oturmuşlardır. Okçuoğlu gene aynı kılıktadır, elinde kırbağı çizmelerini dövmektedir. Murtaza Ağa ellerini kavuşturmuştur, düşünmektedir. Yüzü bazı yalvarır, bazı tehdit eder bir yüzdür.*)

1 BİR KÖYLÜ: Sıtmadan kırılacağız bu yaz...

2 BİR BAŞKA KÖYLÜ: Su içinde altı ay! Buna can mı dayanır? Bir de sivrisinek...

3 BAŞKA KÖYLÜ: Bulut gibi gelirler, çökerler üstümüze...

4 BAŞKA KÖYLÜ: Kızıl kana keser hep elimiz ayağımız...

ZEYNO: İnsanlardan geçtik, öküzler, inekler, atlar, eşekler, tek mil yaratık kan içinde kalır. Hayvanlar başlarını alırlar da başka köylere kaçarlar. Allahtan korkun. Olmaz olmaz...

MEMED ALİ: Baci dorgi söyler. Çook dorgi söyler. Baci mizrah gibi laf söyler.

MURTAZA (*öfke içinde köylülerin üstüne yürür*): Bana bakın, bana bakın ulan! Kaymakam dedi ki çetik milli bir mahsuldür, şerefli bir mahsuldür...

OKÇUOĞLU: Sıtma olacak, sinek olacak...

MURTAZA: Uratizma olacak... Mademki şerefli bir mahsuldür.

OKÇUOĞLU: Mademki milli mahsuldür, mecburen olacak...

MURTAZA: Mecburen! Anladınız mı? Tam böyle dedi Kaymakam oğlumuz.

5 BİR KÖYLÜ: Biz de ölürüz. Hepimiz kırılırız...

MURTAZA: İftira etme...

6 KÖYLÜ: Ölürüz... Biz ölürüz...

MURTAZA: Ulan iftira etme dedim sana! Bu asil millete...

OKÇUOĞLU: Asil, yüksek milletimize...

MURTAZA: Türk ölmez! Türk ölmez!

ZEYNO: Bakın hele şunların ettiğine! Bakın, hele bakın! Türk ölmezmiş! Bakın hele bakın şu alçaklara! Ya şu her gün sinek gibi ölenler kim? Türk değil mi?

MURTAZA (bir an ne yapacağını bilmez, sonra büyük bir heyecanla Hitler gibi kolunu uzatır): Tanrı Türkü korusun!

OKÇUOĞLU (daha hızlı bağırarak): Tanrı Türkü korusun!

ZEYNO: Tanrı Türkü sizin şerrinizden korusun.

MEMED ALİ: Bacı dorgi söyler.

MURTAZA: Bizim şimdiye kadar çeltiğimizi kurutan bir baba-yiğit çıktı mı?

OKÇUOĞLU: Çıktı mı?

MURTAZA: Allahaismarladık. Şimdi izninizi aldık. Sağ olun, var olun.

ZEYNO: Gidin gidin. Gidin bakalım. Siz gidin, ben de arkanızdan geliyorum. Ben de Ankaraya, ta Ankaraya gidiyorum. İşte ben de size bu fakir fıkaranın çocuğunu öldürtmeyeceğim!

MURTAZA: Git anam git, git anam git! Milli servetler oynamak hiç iyi değildir. Sonracığına cunhalı düşersin.

OKÇUOĞLU: Hükümetle oynama, hanım kardeşim! Aman aman, başına ne geleceğini biliyor musun?

ZEYNO: Siz oynamayın hükümetten. Hemi de milletten...

OKÇUOĞLU: Hükümet bizindir.

MURTAZA: Biz hükümetin babası oluruz. Başa çıkamazsın.

ZEYNO: Hükümet sizseniz, biz de ayağa kalkarız. Siz birsiniz, biz yüz bin... Beş milyon. Ben bu köyü bu yaz su altında koydurmayaacağım!

MEMED ALİ: Bacı dorgi söyler...

OKÇUOĞLU: Sen sus! Sen neyine güveniyorsun, Kürt oğlu? Eski tüfeğine mi?

MURTAZA: Senin dağlarda adam öldürdüğün günler geçti, Memo Ağa...

OKÇUOĞLU: Al tüfeğini gene eline de gör gününü!

MURTAZA: Sen de sus, Zeyno Bacı. Sus da kimse duymasın. Hükümete başkaldırır mı adam? Duyarlarsa seni öldürürler. Suuus, kimsecikler duymasın. Birisi söyleyiverir de hükümete... Sen o Kürde uyma.

OKÇUOĞLU: Gençliğine yazık olur bacı. Osman...

(Ötede hep yere bakan, elindeki çöple hep toprağı karıştıran üstü başı yırtık birisi vardır. Hemen ayağa fırlar, karşılarında hazır olup durur.)

OSMAN: Buyur komutanım...

OKÇUOĞLU: Bu köyden evini alıp şimdi çıkacaksın. Hemen şimdi. Ev başına köyden çıkma parası olaraktan sana üç yüz lira veriyorum. Tamam mı?

OSMAN: Baş üstüne komutanım. Hemen şimdi evimi alr giderim.

OKÇUOĞLU: Bir iki üç... Üç yüz.

MURTAZA: Güle güle harca.

(Sahnedekilere çabuk çabuk para dağıtırlar. Onlar çekilir giderler. Yalnız Zeynoyla Memed Ali kalır. Yarı karanlık olur sahne. Sahnenin arkasından sesler gelir.)

OKÇUOĞLU: Kel Veli, al sana, bir iki üç. Üç yüz. Güle güle. Hemen şimdi...

MURTAZA: Deli Yusuf, bir iki üç. Üç yüz. Daha gözüm görme-sin. Hemen evini al...

OKÇUOĞLU: Kılız Ali, bir iki üç. Üç yüz. Hayrını gör. Bir dakika daha durma.

(Sesleri uzaklaşır. Zeynoyla Memed Ali konuşurlar.)

ZEYNO: Köyü boşaltıyorlar. Kaymakam zorlu gelmiş demek ki... Deminki sözleri hep bizi korkutmak içinmiş! Vay kurnaz domuzlar vay! Döküyorlar parayı... Kimse kal-mayacak köyde... Fıkara Kaymakam suyu kesti ya, köyü boş gösterip Kel Kaymakama yaptıklarını buna da yapacaklar. Ne de gencecik, ne de tertemiz yüzü vardı, öyle değil mi, Memo?

MEMED ALİ: Dorgidir, bacı..

ZEYNO: Yarın öbür gün keşif gelecek. Gelecek bakacaklar ki köy bomboş. Perişan edecekler çocuğu...

(Önde Murtaza Ağa, arkada Okçuoğlu, hızla soluvarak sahneye girerler. Ellerinde bir deste parayı ceplerine yerleştirerek.)

OKÇUOĞLU: İşte dediğim oldu, baci. İstedığın bu değil miydi? Haa, sizi unuttuk. Murtaza, Memed Aliye üç yüz lira.

MEMED ALİ (telaşlı bir göz atar Zeynoya, sonra gene aynı telaşla): İstemenem. Ben köyümden çıkmenem. Burada ölürem. Sinek varsındır yemiş olsun beni. Çıkmenem...

MURTAZA (gülerek): Demek az buldun, Memed Ali Efendi? Zarar yok. Dört yüz verelim sana...

MEMED ALİ: İstemenem.

OKÇUOĞLU: Beş yüz ver Murtaza, beş yüz olsun. Memed Alinin çok ihtiyacı var. Dokuz çocukla...

MEMED ALİ: İstemenem.

MURTAZA: Altı yüz...

OKÇUOĞLU: Zora koşma adamı, Memed Ali. Haydi bin olsun. Bin, bin!

MEMED ALİ: Üç bin tane de Türküm liresi versen siz bene, bendeji gene de istemez. Köyümden de çıkmazem..

MURTAZA: Çattık. Çattık işte! Bela geliyor demez ki! Ulan sen başıma bela mısın ulan? Ocağımı batırma. Ocağın batar ha! Zeyno Hatun, elini ayağını öpeyim, şu deli Kürde bir şey söyle de köyden çıksın..

OKÇUOĞLU: Söyle Hanım, aklını başına alsın. Sonu felaket olacak, bizim için değil, onun için...

(Bir süre susarlar. Memed Ali ne diyecek diye Zeynonun gözlerinin içine bakar. Sonra patlar.)

MEMED ALİ (onlara doğru, devcene bir iki adım atar): Üle Mirtazem Agasi, üle sen bendeji tehdit mi idersin? Üle it oglisi, ben senin bacağından duterim, he bele, he bele bele, iki perçe ederim. Yüri yürri! Defolmuştır, köpek oglisi. Aydı aydı, siktirelmıştır!

(Üzerlerine yürür, onlar çekilmeye başlarlar.)

OKÇUOĞLU: Ama bunu unutma. Unutma ha...

MURTAZA: Az sonra başına ne gelecek, onu düşün. Ben Murtazaysam... Güvenme eşkıyalığına!

MEMED ALİ: Defolmuştır! Def, def! Siktirelmıştır. Benim canım sağmış, yok çıkmış bu köyden. Benim ölüsü çıkmışa bu köyden. Defolmuştır, hayvan oglisi hayvan...

(Ötekiler sahneden çıkar, kaçarlar. Uzaktan Okçuoğlu bağırır.)

OKÇUOĞLU: Hanım, bari sen gel. Başına bela gelmesin. Beş yüz lira ayırdım sana da. Buyur kasabaya gidelim...

MURTAZA: Hatun gel...

MEMED ALİ: Defolmuştır! Daha geniş köpek oglisi! Daha... Şimdi gelerem yanına, seni perçe perçe ederem. Siktirelmıştır!

ZEYNO (Memed Aliye doğru yaklaşır): Memed Alim, kardaşım, az sonra burada o itlerin adamları bizi kekklik gibi avlayacaklar. Öldürecekler seni. Çok da para verdiler. İstersen daha da verirler. Ne kadar istersen verirler. Haydi gidelim. Yaylaya gideriz biz de...

MEMED ALİ:

ZEYNO: Senin dokuz yetimine kim bakar sonra?

MEMED ALİ:

ZEYNO: Bunlar zalimdir. Öldürdükleri adamın hesabı kitabı yok. De gidelim...

MEMED ALİ:

ZEYNO: Ne dondun kaldın öyle? Doğru değil miyim, Memed Alim? Söylesene kardaşım. Gideceksek hemen gidelim. Burada çok durmayalım. Şimdi gelirler. Şimdi hemen gelip kurşunlamaya başlarlar bizi...

MEMED ALİ:

ZEYNO: Elin elinde büyümesin çocukların... Yetimlik kötü, yetimlik ölümden beter. Sen de yetim kaldın, yetimlik belasını senden iyi kimsecikler bilmez. Yetim koyma gül yüzlü çocuklarını. Çık köyden. Ne oldu sana, bre ulan? Taş kesilmişsin. Nedir bu hal?

(Memed Ali öfkeyle kıvırdı, ama susar.)

ZEYNO: Ağa bin tane, sen bir tanesin. Memed Alim...

MEMED ALİ: Baci susmuşkim. Ayağın operim baci, sen susmuşkim.

ZEYNO: Haydi çıkmadın köyden diyelim. Haydi, şimdi geldiklerinde seni öldüremediler diyelim. Bütün yaz bu çeltik

tarlaları içinde, bu bataklık ortasında sıtmadan ölürsünüz. Çoluk çocuk hepiniz ölürsünüz!

MEMED ALİ: Baci susmuşkim! Baci, sene gurban olirem, sen susmuşkim...

ZEYNO: Memed Alim, bunlarla hiç başa çıkılmaz. Ne kaymakam çıkabilir, ne hükümet, ne de Ankaradaki başkumandan. Hiç kimse. Bunların eli kolu uzun, ta Amerikana kadar. Emeciklerin, öldüğün, süründüğün boşa gider. Onlar adama, bir parmak kadar çocuğa, bu Kaymakama çeltik kurutturmazlar...

MEMED ALİ: Baci, susmuşkim. Üreyim yanır Gaymugama. Eyi çocukmuşdır o Gaymugam! Ayıp olacak. Bilirem, dorgi söylersin. Çok dorgi söylersin, baci. Gaymugama garşım çok ayıp olacak. Diyecekmişkim bu köylerde heç adam yoğmiş. Beni satmışler diyeceğmiş Gaymugam...

ZEYNO: Şimdi üstümüze yüz itini gönderir, eli silahlı. Nasıl onlarla bir başına dövüşürsün, Memed Alim, gardaşım? Haydi diyelim, onunu öldürdün, yirmisini öldürdün. Seni alırlar hapse götürürler. Üstelik de o Kaymakamın candarmaları... Gene köy boş kalmaz mı? Kalmayacak mı?

MEMED ALİ (ellerini çırpar, deliye dönmüştür, öfkeyle bağırır): Baci, sen dorgi dorgi söyler, ama susmuşkim! Benim hiçbir çarem galmamıştır...

(Sahnedan koşarak çıkar. Zeyno arkasından baka kalır. Hiç kıpırdamadan onun gittiği yere bakar, arkası sahneye dönük. Işıklar bu arada ağır ağır azalmaktadır, ama ortalık kararmaz. Bu sırada Memed Ali elinde çok güzel bir filinta, üstü başı fişekliklerle döşeli olarak sahneye girer)

ZEYNO: Memed Ali! Memed Alim...

MEMED ALİ: Baci, susmuşkim. Başge çarem yokdirkim benem. Yazıkdir Gaymugama. Çok gençmişdir o. Ayağen öperem, susmuşkim...

(Memed Ali gider ağacın yanına, sahneye yanını verir, arkasını da Zeynoya döner, ağacı belini dayar oturur. Tüfeğini de kucağına alır. Zeyno ona bir bakar, iki bakar, bir adım gider, sonra düşünür. Bir

Memed Aliye bakar, bir ıssız köye. Sonra ağır ağır sahnedan çekilir gider. Sahne gittikçe kararır, bir loşluğa bürünmüşken, Zeyno da elinde bir filinta, üstü başı fişekliklerle zırh gibi gelir sahneye. Memed Ali hiç belli etmeden göz altından ona bakar, yüzünde memnunluk belirir. Zeyno da gider arkasını döner Memed Aliye, belini çardağın öteki ağacına dayar, yanını da aynen Memed Ali gibi seyircilere döner. Tüfeği elinde, tüfeğin kundağı toprakta, oturur bekler. Birden tüfek atılır. Memed Ali büyük bir ustalikle her yana kurşun yetiştirir, kendini ordan oraya ata ata, hem kurşun yetiştirir, hem kendini korur. Zeyno da ateş eder. Yerini tutmuştur.)

MEMED ALİ (yere düşer): Yandim ane, yandim ane...

ZEYNO: Memed Alim, kardaşım!

(Memed Aliye doğru atılır.)

BÖLÜM III

(Gene Sazlıdere köyü ve Memed Alinin yattığı çardağın altı. Kaymakam, Ziraat memuru, Okçuoğlu, Murtaza Ağa, Tevfik Ali Bey, Resul Efendi, Candarma Komutanı Yüzbaşı, birkaç candarma, Patır Patır.)

TEVFİK ALİ: Candarma efendi kardeşim, gidin ev ev bakın. Köyde bir tek kişi kalmışsa, bir tek kişi, bu köy sakın demektir.

MURTAZA: Bir tek vatandaş varsa bu köyün içerisinde Kaymakam beyefendi oğlumuz bizi ipe çeksın. Yoook, bir tek kişi yoksa, o zaman çok rica ederim yüksek şahsiyatlığın dan, suyumuzu ne demeye kesmiştir?

(Bir candarma girer. Dize kadar çamur içinde kalmıştır?)

CANDARMA: Güney yanındaki bütün evlere baktım. Hiçbir canlı yok, uyuz bir kediden başka. Yarı beline kadar çamura saplanmış miyavlayıp duruyor.

OKÇUOĞLU: Candarma efendi evladım, dayanmam dayanmam! Git getir kediyi. Kedi mahlukatının bu halini yüreğim götürmez. Git getir kediyi...

TEVFİK ALİ: Okçuoğlu bey bu feci hallere dayanamaz! Biz İstiklal cephesini tutarken böyle bir kedi bacağından yaralanmış... Üstümüzden kurşun vızır vızır geçerken, insanlar can çekişirlerken, kan içinde bir kedi...

OKÇUOĞLU: Sonra, sonra?

TEVFİK ALİ: İşte bu Okçu bey siperden atladı da yaralılar içindeki kanlı kediyi kucağına alıp sipere getirdi. Okçu bey kediyi dayanamaz...

OKÇUOĞLU: Dayanamam! Rica ederim candarma efendi oğlum, nerdeyse bul getir. Çamur içine saplanmış... Romatizma olur!

MURTAZA: Romatizma bela hastalıktır. Allah kul olanın başına, kedi başına vermesin! (Kaymakama bakar, ona laf atar) Milli mahsulün, çeltiğin, vatanın kıymetini bilmeyenler, o vatanın kedisinin kıymetini ne bilirler! Dağ gibi Murtaza ağalarının ona yaptığı iyiliği bilmeyen nankörler, ağaların, beylerin bu vatanın asıl kıymetlerinin kıymetini bilmeyen cahiller, kedisinin kıymetini mi bilecekler?..

CANDARMA KOMUTANI: Evladım...

CANDARMA: Buyur Komutanım.

CANDARMA KOMUTANI: Söyletme şunları. Git getir kediyi.

OKÇUOĞLU (Candarma Komutanına yaklaşır): Kediden dolayı teşekkür ederim, beyefendi. Kedi sevmeyen hiçbir mahlukatı sevmez. Ve de çocuklarını, vatanlarını sevmezler. Ve de Allahlarını sevmezler. Bu millete cümle kötülükler kedi sevmeyenlerden gelmiştir...

MURTAZA: Zeyno Karı kedi sevmez...

(Bir candarma daha girer. Resul Efendi ona doğru koşar.)

RESUL: Hiç kimse yok mu?

CANDARMA (gelir, Yüzbaşının önünde selama durur, tekmilini verir): Köyün batı yakasında on beş evi teker teker, samanlıklarına kadar gezdim. Hiç kimse yok.

MURTAZA (sevinçle, istihzayla): İyi bakaydın, iyi. Burada insanın hayatı mevzulu bahistir. Genç bir adamın... Ve de bu genç adamın istikbalisi sönecek, köyde hiçbir adam bulunmazsa. İki milyon, beş milyon da tazminatlık verecek. (Sevinç içinde oradan oraya, oradan oraya gider gelir, ağzı kulaklarına varır.) İyi baktın mı? Bir kedi de mi yok? Bir kuş da mı uçmaz köyün üzerinden?

(Başka bir candarma gelir. Kaymakam ona umutla bakar.)

CANDARMA: Yirmi tane ev dolaştım, bir tek canlıya rastlamadım.

(Kaymakam başını indirir. Resul Efendi ona acıyarak bakar. Patır Patır "Allah Allah, Allah Allah, sen yardım et" diyerek

sahnede dolaşır durur. Her candarma gelişinde durur, candarmaya bakar, candarma "hiç kimse yok" deyince, "Allah Allah sen büyüksün " diye sevinç içinde dolaşmaya başlar.)

TEVFİK ALİ: Genç, tecrübesiz kişiler, şartlara, koşullara uymazlarsa, kafalarının dikine giderlerse, her zaman başlarına belayı alırlar. Bir ömür boyunca silinmeyecek lekelerle lekelenirler. Şimdi üç milyonluk bir tazminatı bir maaşla nasıl öder genç bir adam? Acıyorum efendim. Büyüklerini de dinlemezler, ağabeylerini de dinlemezler bu genç adamlar, ve istikballerini mahvederler iki dakikalık aldanmayla...

MURTAZA: Nankörlük ederler. Sinek yerimiş köylüleri! Sinek parçalamış köylüleri! Çeltik olmadan parçalamaz mıydı? Sineği biz mi yarattık, bre arkadaş? Söyleyin arkadaşlar, biz sinekler padişahı mıydık? Kanun yapmışlar! Onlar kanunlarına saygıda bulunmazlar, ezerler vatan çocuklarını. Köylüleri, o cahil, o aç, o sümsük köylüleri kayırırlar. Bu vatanın koruyucuları ağalara düşman olurlar. Halbuysam ki Türklüğün kurtarıcısı ulu Bozkurtun peşine düşüp de Türk milletini kurtaran benim gibi bir ağaydı! (Göğsünü yumruklar.) Benim gibi! O korkak köylü milleti değildi anlıyor musunuz, hey efendiler? Köylüler öğrenmişler, idareciler öğrenmişler, çeltik salağı köye üç bin metre olacak. Hey arkadaş, akla bak! Sinek üç bin metreden gelemez mi? Gelir gelir. Öyleyse ne çare kalıyor, köylülerimizi, o asil soylu köylülerimizi sinek yemesin diye? Efendime söyleyimkine, hükümet sineklerini tutup her birinin ayağını zincire vursun! Değil mi arkadaş, başka bir mümkünü çaresi var mı?

OKÇUOĞLU (gülerek): Sen akıllısın Murtaza, başka hiçbir mümkünü çaresi yok! Hah, hah, hah... Murtaza Ağa, hay sen bin yaşayasın. Sinekleri zincire vursun genç idare amirleri. Onlara okudukları üniversitede zincire vurulan sinek dersi okutmamışlardır ki tutup her bir sineği ayaklarından zincire vursunlar da sinek yemesinden köylülerimiz kurtulsun sıtmadan... Şikayete gelenler bu köylülerdi değil mi?

RESUL: Yalnız bu köy değil, on beş pare köy daha...

MURTAZA: Nereye, nereye gitti ola o histerikli Zeyno avrat? Nereye, nereye gitti ola, o eski eşkıya Memed Ali? Gene yol kesmeye mi?

TEVFİK ALİ: Buralarda altmış yıl önce on beş pare köy vardı, ama bırakıp başka yerlere yerleştiler. Sinek bile yoktur şimdi.

(Bir candarma gelir. Yarı beline kadar su içindedir. Bütün başlar ona çevrilir. Kaymakam da başını kaldırır umutla ona bakar.)

CANDARMA: Köyü ev ev gezdim. Hiçbir canlı yok. Bağırırım, bağırırım, bir ses yok...

TEVFİK ALİ (Candarma Komutanına): Teşekkür ederim, komutanım. Zahmet ettiniz. Candarmalarınıza da teşekkür ederim.

MURTAZA: Saka başı!

ŞAKA: Buyur ağa.

MURTAZA: Git. Bin atına, hemen git. Şahan gibi git. Suyu hemen bağlayın. Bütün sahalara su verilsin. Hemen şimdi. (Kaymakama yaklaşır.) Öyle değil mi, efendi oğlumuz? Murtaza senin gözüyün çiçeğini yesin...

ŞAKA: Bunun böylece olacağını biliyorduk. Suyu verdik, Ağam.

OKÇUOĞLU: Haydi git! İyice, iyice verin. Basın suyu. Basın suyu köylerin içine. Parra verdim parra!

MURTAZA: Yaz katip, yaz. Yaz ki güzel olsun...

TEVFİK ALİ: Müsaade buyurun, Murtaza Ağa. Yaz katip efendi. Şarken Sülemiş Tepesi, garben Sumbas çayı, cenuben yol, şimalen Memetli köyüyle çevrili Okçuzade ve Murtaza Karadağlıoğluna ait altı bin dönümlük çeltik tarlasının içinde kalan... Yaz katip, yaz kardeşim!

(Bir ayak sesi gelir uzaktan. Herkes durur kulak kabartır. Resulün yüzü açılır. Birkaç adım atar dışarı doğru. Suyu giren çıkan, şapırtıyla giren çıkan ayak sesleri. Bir ara kesilir.)

TEVFİK ALİ: Yaz katip. Meskun olduğu söylenen...

MURTAZA: Yaz kardaşım, yaz bre! Dalga geçmesene! Meskun olduğu...

TEVFİK ALİ: Rica ederim, müdahale etmeyin. Şaşırtıyorsunuz. Meskun olduğu söylenen Sazlıdere köyü... Rica ederim, ne durdunuz? Yazın efendim.

(Suya şapırtıyla girip çıkan ayak sesleri yaklaştıkça yaklaşır.)

MURTAZA: Yazsana ulan! Bir sakametlik çıkmadan gidelim şuradan, şu cehennemden...

PATIR PATIR: Yaz, yaz, yaz kardaş yaz! Allah Allah! Allah sen koru bizi. Allah Allah, inşallah, yaz...

TEVFİK ALİ: Rica ederim yazın. Meşgul olmayın etrafı, katip efendi. Rica ederim...

OKÇUOĞLU: Çabuk tut elini katip...

MURTAZA: Kulak asma, katip. Gelen eşektir. Bu köyün eşeği bol olur eskiden beri. Köy göç ederken burada kalıvermiş. Yaz katip, sen eşeğe bakma...

TEVFİK ALİ: Murtaza Ağa bilir. Eşek ayağının, adam ayağının sesini bilir. Yaz katip efendi. Meskun olduğu söylenen Sazlıdere köyüne gelindi... Kaymakam Fikret İrmaklı başkanlığında çeltik komisyonu geldi diye düzeltin rica ederim...

MURTAZA: Ben eşek ayağı sesi mi, inek ayağı sesi mi, at ayağı sesi mi, it ayağı sesi mi, kaz ayağı sesi mi, insan ayağı sesi mi hemen bilirim. Bu gelen eşek değilse öküzdür. Öküz değilse... İnsan değildir!

TEVFİK ALİ: Yapılan keşifte köyde hiçbir canlı olmadığı...

(Ayak sesleri, su şapırtıları yavaş yavaş yaklaşır.)

MURTAZA: Ne durdun? Vay senin katip gibi elin kuruya! Yazsana ulan!

TEVFİK ALİ: Çabuk yazın kardeşim! Herkesin işi gücü var.

MURTAZA: Yaz ki bu cehennemden çabuk gidelim. Yaz da basmıza bir iş gelmeden... Dinleme orayı, gelen bir attır. Bu köyde ihtiyar, burada çok atlar vardı eskiden... Bırakılmış atlar...

TEVFİK ALİ: Ve de köyde bir uyuz kedi haricinde hiçbir mahlukat bulunmadığı tespit edildi. İşbu zabıt mahallinde.. Mahallinde... Niçin durdunuz?

(Şapırtılar çoğalarak gelir. Sahneye Zeynoyla Memed Ali çıkar. Zeynonun boynunda pırıl pırıl bir flinta asılıdır. Memed Ali

ölü gibi, ayakta duramaz durumdadır. Onun da boynunda kana bulaşmış bir tüfek asılıdır. Göğsü yırtıktır, kanlı ve parça parçadır giyitleri. Bir kolu, boynu, bacakları sarılmıştır. Zeynoya dayanarak, ayaklarını sürüiyerek sahneye gelir, Kaymakamın karşısında dururlar.)

TEVFİK ALİ: Neden durdunuz? Yaz katip efendi. Niçin...

(Arkasını döner ki Zeynoyla Memed Ali.)

MEMED ALİ: Benem adimdir Memo Ali. Köyümdür Sazlıkderem. Burası! Varmıştır dokuz çocuğem. Bir de benem garis varmıştır. Tam on gişimdir. Bir de bendeji, etmiştir temem on birisi gişin. Bir de aha bu Zeyno Bacisi varmıştır. Aha tamam on ikidir. Bu köyün içinde yaşamıştır on iki gişi. Yok çamur içinde yaşamaktır. Ben ölürem varmıştır on birisi insan. Bu köy tamam!

ZEYNO: Bu köyde insan yaşar. Bu köy hiçbir zaman boş kalmamıştır. Bu çamur, bu su içinde de yaşayamayız!

(Resul Efendi hemen katibe koşar daktilodan kağıdı hızla çeker. Sahnenin ortasına gelir. Zevkle, en küçük parçalarına varınca ya kadar kağıdı yırtar atar. Katibe döner. Daktiloya bir kağıdı eliyle sokar.)

RESUL: Yaz katip! Sazlıdere köyüne gelindi...

(Daktilo sesi. Ortalık kararırken daktilo sesi yavaş yavaş uzaklaşır.)

BÖLÜM IV

(Perde önünde.)

OKÇUOĞLU: Ne haber, ne oldu? Gözleyi gözleyi gözüm dört oldu.

MURTAZA: Oldu oldu. Dur şimdi, azıcık soluğumu toparlayayım. (Solumaktadır daha, kesik kesik.) Oldu, bu işi başardık. Az bekle. Bekle şimdi. Heyecanımdan az daha kalbim duruyordu. Aman Murtaza, dedim, sıkı tut kendini, daha ne güzel günlere gebedir karanlıklar. Merdiveni dayadım duvara. Ben bu işleri, bilirsin kardaşım, babama bile, gözüme bile güvenmem. Güvenmem, arkadaş, hiç kimseye güvenmem. Kurda ne demişler?

OKÇUOĞLU: Boynun niçin kalın demişler. O da...

MURTAZA: Ben de hayatta kendi işimi kendim görmesini çok bir severim ki, canımdan ileri. Çıktım usul usul. Pencereden baktım, bizim aslan, yiğit oğlum, Kaymakamım, yatağını yere, tam da Kaymakamlık odasının ortasına yapmış. Bir de güzel ay ışığı vurmuştu pencereden odaya... Pencerenin camını da açık komuş iki gözüm oğul... Bir sevindim, bir sevindim, sevincimden ölecektim az daha. İki gözümün çiçeğini ye oğul, dedim, elimden torbanın ağzını çözdüm, torbayı olduğu gibi odanın içine, Kaymakam oğlumun tam yatağının üstüne bir iyice boşalttım. Hemen odada kaçışmaya başladılar. Odanın içerisinde her birisi cirit atı olmuş oradan oraya koşuyorlardı. Ben de merdiveni sırtladığım gibi Patır Patırın evine gittim.

OKÇUOĞLU: Sen torbayı boşaltalı ne kadar oldu?

MURTAZA: Var bir yarım saat...

OKÇUOĞLU: Hiç ses sada çıkmadı. Şimdi senin gözüyün çiçeği koparmalıydı vaveylayı.

MURTAZA: Taaccüp...

OKÇUOĞLU: Yarım saat çok uzun bir zaman... Taaccüp.

MURTAZA: Çok uzun... Şimdiye kadar öküz gibi böğürmeli. Böğürtüsü yeri göğü tutmalıydı... Taaccüp.

OKÇUOĞLU: Vallahi taaccüp... Torbada kaç tane vardı o canavarlardan?

MURTAZA: Her zamanki kadar, yetmiş tane...

OKÇUOĞLU: Bir orduya yeter! Bir orduyu, Napolyon ordusu da olsa, mağlup edebilir. Taaccüp!

MURTAZA: Nah, her birisi bu kadar, bu kadar. Kapkara. Akrebin karası makbul olur... Her birisi pabuç gibi.

OKÇUOĞLU: İyi muayene ettin mi? Akrepler diri miydi? Bu kadar uzun sürmemesi gerekirdi. Akrepler işlerini çabuk görürler. Sen de bilirsin.

MURTAZA: Bilirim de ne demek! Her birisi canavar gibi. Alıcı kurt benzeri, yarar parçalar adamı. Benim bu işe aklım ermedi. Taaccüp...

OKÇUOĞLU: Allahtan umut kesilmez. Belki beş tanesi, on tanesi birden soktu. Kaymakam daha ih bile diyemeden boyladı öte dünyayı.

MURTAZA: Akrepten umut kesilmez. Bunca yıl çok işimizi gördü. Az bekleyelim. Şimdi Patır Patır bir haber ulaştırır bize. Onun eviyle. Kaymakamlık arasında bilirsin incecik bir duvar var. Burada soluk alsan orada duyulur. Patır Patıra dedim ki kulağını daya duvara...

OKÇUOĞLU: Belki de bağırmadı. Bu adamlar gururlu olurlar. Ölürler de bağırılmazlar, inlemezler.

MURTAZA: Ağzını topla Okçuzadem ve de kendine gel! Bu akrepler mi bağırılmazlar adamı? Vay anam vay!
(Bu arada dışardan "Allah Allah, inşallahlar" Patır Patırın sesi gelir. Sonra da Patır Patır sahne önüne gelir.)

OKÇUOĞLU: Ne var, ne oldu?

MURTAZA: Ne var, ne oldu?

PATIR PATIR: Allah Allah! Allah Allah! Hiçbir şey olmadı. Olmadı işte... Kulağım kırışte bekledim. Hiçbir çıtırdı bile

gelmedi. Sankileyim in cin yok evde. İn cin yok... *(Ayağı yanmış it gibi oradan oraya koşar.)* İn cin yok, in cin yok, Allah Allah, inşallah! İn cin yok... İnşallah! Dedim ki kendi kendime, beşi birden sokmuşsa, huk dedirmeden öldürür. Huk dedirmeden, huk dedirmeden... Allah Allah, inşallah, huk dedirmeden... Allah Allah, inşallah öldürür.

MURTAZA: Beş tane, belki on tane... Ne haber? Onu birden...

Günden gölgeye ulaştırmaz. Onu birden...

PATIR PATIR: Onu birden, yirmisi birden... Günden gölgeye, günden gölgeye... Allah Allah, inşallah, günden gölgeye...

(Okçuoğlu susmuştur. Murtaza da ona bakar susar. Patır Patır da uzakta, boynu bükiik susar kalır. İlk olarak Okçuoğlu sessizliği bozar.)

OKÇUOĞLU *(ağır ağır)*: Akrepler ihtiyar olmasın?...

(Murtaza ona sert bakar. Bir sessizlik.)

PATIR PATIR *(aynen Okçuoğlu gibi)*: Akrepler yorgun olmasınlar?

(Gene susarlar. Birden bir kadın çığılığı gelir uzaktan. Patır Patır hemen koşmaya başlar.)

PATIR PATIR: Bizim hanımın sesi... Bizim Hanım! Akrepler! Akrepler bize... Doktoru da yaylaya gönderdim. Bizim hanım... Allah Allah, inşallah, bizim karı! İnşallah, inşallah, bizim karı...

(Koşarak sahne önünden ayrılır.)

BÖLÜM V

(Siyasetçi Ahmedin arzuhalci yazıhanesi. Siyasetçi daktiloda bir şeyler yazmaktadır. Başını ayak seslerine kaldırır bakar ki Ağalar ona doğru gelmektedirler. Hemen ayağa fırlar. Gelenler Murtaza, Patır Patır'dır. Siyasetçi sevinçle seslenir onlara. Ama Murtaza çok öfkeli, Patır Patırın kolu kanadı kırılmıştır, bitkindir. Siyasetçinin sevinçli yüzü Ağaların yüzü gibi olur hemen.)

SİYASETÇİ: Oooo, buyurun Ağalarım. Buyurun, gazanız mübarek olsun. *(Birden gülüşü yüzünde donar.)* Bir şey mi var? Bir şey mi oldu?

(Ötekiler cevap vermeye kalmadan yandan arkasında Bayram, Resul Efendi girer sahneye. Murtaza onu görür görmemez ok gibi arkasına döner, Resulün karşısına dikilir.)

MURTAZA: Duuur Resul! Dur ki dur! Ulan düşsene yakamdan. Ulan ne istiyorsun benden? Ocağımı batırdın ulan... Daha bırakmayacak mısın yakamı?

BAYRAM: Ağa paşa efendi, Resul Efendinin bu sefer hiç günahına girme. Ben gözcü gibi bekledim. Resul Efendi bir yanlışlık yapıyor mu deyin... Hiçbir kusurluk yapmadı. Hemi de hiçbir şey söylemedi Kaymakama. Sen bana o mazufayı verdin vereli, ben Resulü bir dakika bile gözümünden ayırmadım. İşte Allahı, işte kendi... Ne zaman vereceğin benim yüz elli lirayı?

MURTAZA *(Bayramı eliyle şöyle bir yana itip, en yumuşak şefkatli haliyle)*: Resul Efendi kardışım, iki gözümün çiçeği, şimdi iki elini koy vicdanıyın üstüne bas da bana söyle bakalım. Sen tam otuz yıldır bu kasabada icara sanat eylersin.

Söyle bana, ben bu kasabadan kaç kaymakam uçurdum?
Söyle söyle... Kaç kaymakam mücadelesinde muzaffer
çıkıttım? (Resul susar.)

MURTAZA: Yaa, bilmezsin iki gözümün çiçeği kardaşım. Ben
de bilmem. Hükümetin kaymakamı çok, benim de fen-
dim çok. Kaymakam tükenir, gene de benim mücadele
arzım, gücüm tükenmez!

BAYRAM: Ben biliyom...

MURTAZA: Sen ne biliyin?

BAYRAM: Kaç kaymakam attırdığını ben biliyom.

MURTAZA: Söyle de Resul duysun.

BAYRAM: Tam kırk üç tane Cumhuriyetin başkaymakamı ağa-
mız Murtaza Ağa sayesinde bizim kasabamızdan uçmuş-
tur. Otuz beş yılda kırk üç kaymakam...

MURTAZA: Sana bir çift sualım daha var. Sen bu kasabanın
girdisini çıktısını her vatandaştan daha iyi bilirsin. Şim-
diye kadar kaymakam odalarından benim akreplerim hiç
boş döndü mü? Bunca yıldır hiç boş döndü mü? Benim
akreplerim kaç kaymakam sürgün eyledi?

BAYRAM: Kırk üç! Ne zaman vereceğin benim yüz elliyi?

MURTAZA: Akrepleri topladı da Patır Patırın evinden içeri
kim attı?

PATIR PATIR: Allah, Allah, inşallah, karım ölüyor, Resul
Efendi. Ölüyor. Beş akrep... Doktor yaylada... Daha yeti-
şemedi.

MURTAZA: Bu işte senin parmağın olmasaydı, o çocukcağz
akrepten kurtulmayı ve de akrepleri Patır Patırın evine
atmayı ne bilirdi? Her birisi bir pabuç kadar...

PATIR PATIR: Ne bilirdi? Bu yaşta ben nasıl evlenirim bir da-
ha? Hiç düşünmedin mi, Resul Efendi? Allah Allah, in-
şallah, evlenirim, Resul Efendi?...

BAYRAM: O Kaymakam mı, cin o, cin! O her bir şeyi bilir. Du-
run da anlatıvereyim size... Durun durun...

MURTAZA: Behey alçak! Behey köpek! Behey kapımın iti, ne
geçti eline, ne geçti? Ne geçti eline benim akreplerimin
rızkını elinden aldın da? Akreplerimin rızkına mani ol-
dun da?

PATIR PATIR: Ne geçti? O böcekleri sokağa atmadın mı, Resul
Efendi? Benim avrattan ne istersin, Resul Efendi? O fika-
ra kocakarı ne yaptı ki sana, Resul Efendi?

BAYRAM: Durun durun, anlatayım. Durun hele! Bir hoş oldu
ki... Ben gördüm.

SİYASETÇİ: Sahiden ayıp ettin, Resul Efendi. Sana hiç yakıştı-
ramadım. Sen hiç kasaba gayreti gütmedin. Sen bir vatan
hainisin.

MURTAZA: Sen bir vatan hainisin.

RESUL: Hakaret ediyorsun, Ağa. Hakaret...

MURTAZA: Ya, hakaret mi? Ben sana hiç hakaret eder miyim,
aslanım? Hiç sana hakaretlik yakışır mı, vatan haini? Hiç
sana pezevenklik yakışır mı, pezevenk? Hiç sana alçaklık
yakışır mı, alçak oğlu alçak?

RESUL: Ağa, vallahi hakaret ediyorsun...

MURTAZA: Hiç sana... Hiç sana it oğlu itlik yakışır mı it oğlu it?

PATIR PATIR: Hiç sana...

SİYASETÇİ: Rüşvetçilik yakışır mı, başrüşvetçi?

MURTAZA: Hiç sana... Hırsızlık yakışır mı? Hırsız... Öldüre-
ceğim seni! Mahvettin beni! Bir daha... Hiç sana... Hiç
sana...

PATIR PATIR: Avradım ölürse... Sen... Katil! Katil seni! Allah
Allah, inşallah, avradım ölürse...

RESUL: Hakaret! Çarşı ortasında... Şahitler içinde... Hakaret!

MURTAZA: Hiç sana...

RESUL (deliye döner, var gücüyle bağırır. Arzuhalcinin makinasına
atılır. Alır Murtazanın başına atacakken, Bayram ona sarılır.
Bir yandan da Siyasetçi ona sarılır): Yeter, yeter ettiğiniz,
köpekler! Yeteer! Bırak beni Bayram Efendi, bırak. Bır-
rak da öldüreyim şunları. Nefsi müdafaa... Cezası yok.
Bırak. Yeter, yeter, yeter ettiğiniz. Sizin elinizden çekti-
ğim... Yeter!

SİYASETÇİ: Kendine gel, Resul Efendi.

(Patır Patır kaçıp gitmiştir o anda. Murtaza ne yapacağını bil-
mez, şaşkınlık içindedir.)

MURTAZA: Kendine kendine gel... Ben hiç... Ben hiç... Şaka,
şaka... Ben hiç...

(Makinayı Bayramla Siyasetçi Resul Efendinin elinden alırlar. Bayram onun kollarına girer, sürükleyerek direnen Resulü dışarı çıkarır. Giderken Resul Efendi boyuna söylenir.)

RESUL: Nefsi müdafaa, nefsi müdafaa... Öldürsem hiç cezası olmaz. Nefsi müdafaa... Devlet memuru... Hakaret... (Resul gittikten sonra, Patır Patır sahneye girer.)

PATIR PATIR: Çok şükür, çok şükür, bu fırtınayı da atlattık! Allah Allah, inşallah bu fırtınayı da atlattık!

SİYASETÇİ: Üç gündür ağzına bir lokma yemek koyamadı Kaymakam. Bütün ekmeğin içinden çekirge çıktı. Hangi ekmeği böldüyse içinden kocaman birkaç pişmiş çekirge! Aşçı Nazlıoğlu da ona götürdüğü her kap yemeğe iki kaşık tuz ve yağ olaraktan giras yağ koydu.

MURTAZA: İyi iyi... Üç gündür ne yiyormuş?

SİYASETÇİ: Hiçbir şey... Ya da zıkkımın kökünü. Gebersin!

PATIR PATIR: Allah Allah, inşallah, acından gebersin! İnşallah, inşallah gebersin.

SİYASETÇİ: Yemek yiyemiyormuş. Zehirler diye korkuyormuş. Bir adam aç aç kaç gün dayanır?

MURTAZA: Ona kaldıysa... Ohhooo! İnat değil mi, on beş gün bile dayanır! Açlık grevi yapar, inat değil mi? Sıf su içer, inat değil mi? C'li, B'li vitaminlen yaşar, inat değil mi? Daha yeni icatlar gerek... Eskiler sökmedi bu gavura. Afsunlu.

SİYASETÇİ: Eskidi bizim usuller. Köreldi. Kesmez oldu eski kılıçlarımız.

MURTAZA: Bir umudumuz şu dağın ardında kaldı! Ankarada kaldı. Tefik Ali Beyden bir umut! O Ankaraya gideli kaç gün oldu?

SİYASETÇİ: Tam dört gün oldu.

MURTAZA: Tefik Ali de fos çıktı. Öyle değil mi? Siyasetçi Efendi?

SİYASETÇİ: Fos ki fos...

PATIR PATIR: Fos ki fos... Allah Allah, inşallah, fos ki fos...

MURTAZA: Eskiden, eski zamanda, Tefik Ali Bey, istiklal kahramanı, Ankaraya gitsin de dört günde hiçbir iş görmesin! Bir kaymakamı toz edemesin! Ya dünya değişti, ya biz...

PATIR PATIR: Ya dünya değişti...

MURTAZA: Bir kaymakamı değil, bakanı attırırdı Tefik Ali Bey! Onun güzel lafına Ankara dayanamazdı. Ya Ankara değişti, ya biz...

SİYASETÇİ: Ankara değişmez! Bir sakamatlık var. Belki biz değiştik. Ankaranın değişmesi, yer yerinden oynadı demektir.

PATIR PATIR: Allah Allah, inşallah! Çok çok şükür değişmez, Ankara hiçbir vakit değişmez. Ankara değişirse biz öldük. Ankara değişirse biz toptan öldük. Bereket versin, bereket versin Ankara değişmez. Allah Allah, inşallah değişemez...

SİYASETÇİ: Yeni usuller, yeni kaymakam kaçırma usulleri bulmak gerekiyor. Bütün hadisat bunu gösteriyor.

MURTAZA: Bizim tüfekler çok eskimiş, bu belli.

PATIR PATIR: Allah Allah, inşallah... Çok eski, çok, Demedim mi?

(Okçuoğlu yılgın, elleri yanlarına düşmüş, sallanarak gelir oturur. Ötekiler onun geldiğinin farkına varmazlar.)

OKÇUOĞLU: Hoş bulduk!

MURTAZA (heyecanla): Tefik Ali Efendimizle konuştun mu? Telefon çektin mi? Ne dedi?

OKÇUOĞLU: Ne desin? Fıkara... Diyor ki, dört gündür... On sekiz milletvekiliylen...

MURTAZA: Meclisin kapısını tuttun mu diyor?

OKÇUOĞLU: Bakanlığın kapısını tutmuş.

MURTAZA: Daha ne kadar tutacağımız? Söyledin mi, söyledin mi? Çeltikler kurudu demedin mi? Üç gün daha tutarsa yirmi mebuslan Bakanlığın kapısını yandık demedin mi? (Posta Müdürü elinde bir telgrafla girer. Ağalara gülümseyerek bakar.)

POSTA MÜDÜRÜ: Okumalı... Okumalı! İnsanı tarif etmek gerekirse, insan mektup yazan hayvandır... Bütün mektupları okumalı.

(Sahne kararır.)

(Tellal perdenin önüne gelir. Bir elinde teneke, bir elinde değnek vardır. Değnekle tenekeyi vurmaktadır.)

TELLAL: Eeeey, ahali! Duyduk duymadık demeyin! Kaymakamı uçurdular. Yüksek, asil Ağalarımızın milli serveti kurtuldu. Ordumuzun gıdası, memleketimizin gözünün nuru, alınun teri güzel pirincimiz kurtuldu. Eeeey ahali! Kaymakamı uçurdular! Bundan böyle dünya alem duysun ki Ağalarımızın sözü üstüne yok! Ağalarımızın eli kolu uzun ki Vaşintona kadar, Consona kadar... Eeeey ahali! Bu genç Kaymakamı kasabamız şan ile, şöhret ile uğurlayacaktır ki, bir daha unutulmaya! Unutulmaya da dillere destan, kulaklara küpe ola! Ankaraya giden heyetimiz, vatanımızı bu zulümden kurtararak geldi. Bir parmak kadar çocuğun zulmünden kurtulduk. Eeeey ahali! Şükrolsun Allahımıza, kasabamız bir komünistten kurtulmuştur! İşte bunun şerefine üç yüz çocuğun eline üç yüz teneke verilerekten Kaymakamımız uğurlanacaktır. Güle güle geldi, güle güle gitsin Kaymakam. Eeeey ahali! Duyduk duymadık demeyin. Kaymakamı uğurlamaya tenekesiyle birlikte gelmeyen kasaba haini ilan edilecek, kimse ona selam vermeyecek, yüzüne bakmayacaktır... Alın işte, muradınıza erdiniz. İsteddiğiniz bu muydu? Buyurun, beğendiniz mi tellallığımı? Tabii beğeneceksiniz! Herkes beğenir benim tellal çağırمامı. Ağaların tellalıyım. Ağaların tellalı olduğum için sesim böyle. Şimdi duyun, hiç ses çıkarmayın. Kaymakamın yanına gireceğim. Yüreğim yanıyor, delikanlıya. Bu yaşta bir insana bu zulüm yapılır mı? Göreceksiniz, şimdi oyuna iyice giriyorum işte. Her zaman böyle girmem. (Tenekeyi, değneği yere bırakır.) Bu burada kalsın. Mukayyet olun ha! Sizden isterim. Dışarı çıkınca gene gerek olacak. Bu dünyada herkesin bir işi, bir ödevi var. İnsanın ödevi başka, gönlü başkadır.

BÖLÜM VI

(Tellal Kaymakamlık odasına girer. Kaymakam masasında oturmaktadır.)

TELLAL: Sana bir armağanım var, Kaymakam. (Yakasından çıkardığı fincanı Kaymakamın yakasına takar.)

KAYMAKAM: Nedir bu?

TELLAL: Bu madalyadır, oğlum. Bir madalya...

KAYMAKAM: Anlamadım!..

TELLAL: Bak, Kaymakam, gençsin, yiğit ve namuslu ve de vatanseversin. Bunun için kendine güvenirsin...

KAYMAKAM: Peki, ama bu...

TELLAL: Kendine güvendiğin için yalancı değilsin. Yalan dolan bilmediğin için yalan karşısında yenileceksin.

KAYMAKAM: Yalan bu kadar güçlü mü?

TELLAL: Sen bana bak, oğlum, yalanın gücü doğrunun güçsüzlüğünden değildir. Yalan teşkilat kurmuş, doğru yalıdır. Yalanın geleneği var, senin doğrunun her gün yeniden yaratılması gerek. Her gün bir şafak çiçeği gibi yeniden açması gerek. Sen yenileceksin.

KAYMAKAM: Yenilmeyeceğim. Ama fincan...

TELLAL: Yenileceksin! Yenilmenin tadına varacaksın, doğru yenilmeli.

KAYMAKAM: Şaşırtıyorsunuz beni. Bu fincan...

TELLAL: Yenilmeyen doğru yenmiş sayılmaz. Doğru yenile yenile öyle keskin bir hale gelmeli ki... Yüz bin yıl su altında, yıkanmış, düzelmiş çakıtaşı gibi.

KAYMAKAM: Siz kimsiniz?

TELLAL: Ha şimdi... Şu kamburumu görüyor musun? Bunun içinde tam on iki tane düşman kurşunu var. Dumlupınarda girdi.

KAYMAKAM: Savaşta demek?

TELLAL: Savaş bitti. Kasabaya geldim, bir de baktım bütün asker kaçaklarının, ağaların, eşkıyaların göğsünde birer istiklal madalyası var. Tevfik Ali Beyin, Murtazanın, ötekilerin... Amanın, ulan, ne oluyor derken... Ya bizim sırtımızdaki on iki kurşun derken... Derken efendim, Ankaraya gittim. Bizim kumandanı buldum. Hani bizim madalyamızı dedim? Onun da madalyası yoktu... Başkumandanı çıkayım, benim de kumandanımın da halini arz edeyim dedim. Başkumandanı görmek ne mümkün! Çalmadığım kapı kalmadı. Yüzüme bakan bile olmadı. İşte Tevfik Ali de en büyük İstiklal Savaşı kahramanı oldu, dokuz yıl askerlik yapan ben, unutulduğum gittim...

KAYMAKAM: Başkumandanı bir mektup yazsaydınız.

TELLAL: Yüz mektup yazdım, ama hiçbir şey çıkmadı. Ne madalya ne de bir haber. Umudum kalmadıydı ki, geçmiş bir günü hatırladım. Bir sabahı. Gün ışıdı ışiyacak, top ateşleri başlamıştı. Siperden başımı kaldırdım, baktım ki başımda başkumandan. Merhaba çavuş dedi, nasıl gidiyoruz? İşler iyi paşam, dedim. Yeneceğiz paşam, dedim. Paşa çok memnun oldu. Geldi yanıma oturdu. Bir tutam kahvem vardı, içmemiştim günlerdir. İşte bu fincanla içti. Ankaraya gittim geldim, geldim gittim, birden aklıma düştü, ulan kahve fincanı ne güne duruyor, kumandanın siperde kahve içtiği fincan?... En güzel madalya! Aldım taktım yakama. Bugüne kadar da hiç eksik etmedim göğsümden. Kumandan cephede yendi yendi, hep yendi, bir kere yenilmedi. Ama sonunda yenildi. Bir kere yenildi. Ağalara yenildi. İşte bu fincan madalya, onun yenilgi madalyasıdır. Bu fincanı şimdi sana armağan ediyorum. Senin yenilgin onun yenilgisinin devamıdır. Sen de yenileceksin, yenileceksin, yenileceksin, suyun altındaki taş gibi düzeleceksin. Sonunda... Uğurlar olsun! Yolun açık olsun...

(Çıkar. Resul Efendi yıkılmış, bitmiş, odaya sendeleyerek girer.)

RESUL: Öldüm, öldüm. Kaymakam evladım! Mahvoldum! Emekliliğime de ne kadar az kalmıştı. Ne kadar, ne kadar az... Aaah Fikret Bey, biraz idare etseydiniz. Şunları, şu canavarları biraz idare etseydiniz, başımıza bu işler gelmezdi. Aaah Fikret Bey, aaah efendim... Gençlik kanı. Suları kesmeyecektiniz. Bu canavarlarla...

KAYMAKAM (masasının etrafında şöyle bir dönerek elini onun omuzuna koyar): Ne var, Resul Bey?

RESUL: Buradan atıldınız.

KAYMAKAM: Neee? Olamaz!

RESUL: Başka yere nakledildiniz.

KAYMAKAM: Olamaz. Nereden öğrendiniz? Bir yazı mı geldi?

RESUL: Olur efendim. Çok oldu da bilirim. Yazı gelmedi, ama az sonra telgraf gelir. Hep böyle olur, efendim. Ben mahvoldum. Gidiyorsunuz, Fikret Bey. Gidiyorsunuz kardeşim, beni bu azgın ejderhaların ağzına atıp gidiyorsunuz.

KAYMAKAM: Üzülmeyin, Resul Bey. Ne olur üzülmeyin! Size bir şey yapamazlar!

RESUL: Olan oldu. Olan bana oldu. Emekliliğime...

(Tam bu sırada Posta Müdürü, elinde açık bir telgrafla gelir.)

POSTA MÜDÜRÜ: Evet, işte nihayet muratlarına erdiler. Ama çok iyi, çok iyi bir yere atanmışsınız. Memnun olmalısınız. Karsın Kağızman ilçesine. Gene iltimas etmişler size. Vekalette demek dayınız var. Öyle ya... Yoksa bu kasabadan gidenler soluğu Ağrı ilinin Tutak ilçesinde alır. Demek dayıyı alınız var Vekalette! Tebrik ederim...

KAYMAKAM (hemen üstüne hücum edip elinden alıp telgrafı, ayakta hem okur, hem de): Teşekkür ederim, teşekkür ederim Müdür... (Ayakta sallanır, masasına halsizce çöker. Müdüre kapıyı gösterir.) Teşekkür ederim... Buyurun.

POSTA MÜDÜRÜ: Milli vazife! Vazifemiz. Okumalı. Bütün mektupları okumalı. Sağlıcakla kalın. Güle güle efendim. İyi yolculuklar. Milli vazife, değil mi? Üç saat sonra haberiniz olacaktı, değil mi? İnsan mektup yazan hayvandır. Bunu hiçbir zaman unutmamalı. İnsan hayvandır...

(Çıkar.)

RESUL: Demedim mi?

KAYMAKAM: Nasıl, nasıl olur. Haydutlar, katiller! Mücadele edeceğim. Kağızman... Karsın Kağızman kazası... Resul Bey, orada da çeltik ekiyorlar mı dersiniz?

RESUL (dalgın): Bilmem, belki. Olan bana oldu...

KAYMAKAM: Söyleyin hademelere de bavulumu hazırlasınlar. Dışarda ne varsa, odada ne varsa doldursunlar içine, getirsinler. Hemen şimdi gideceğim. Bir otomobil bulun hemen. Hemen şimdi istiyorum.

RESUL: Sizi hiç kimse otomobiliyle götürmez.

KAYMAKAM: Çeltik Komisyonunun çipi? Onu hazırlayın.

RESUL: Dün gece yardan yuvarlanmışlar. Parça parça... Siz gidemeyesiniz diye.

KAYMAKAM: Resul Bey... Bir kamyon, otobüs falan? Hiçbir vasıta yok mu?

RESUL: Buyurun efendim?

KAYMAKAM: At, eşek?...

RESUL: Vermezler efendim.

KAYMAKAM: Valiye telefon etsek? Yok yok, ayıp olur, yaya gideriz. Resul Bey...

RESUL: Buyurun efendim?

KAYMAKAM: Köylerin içine kadar piriñç ekerler, değil mi, artık?

RESUL: Ekerler ekerler. Ekerler ama...

KAYMAKAM: Aması ne?

RESUL: Ekerler ama çok az olur mahsul. Ekerler ama yandılar, geç kaldılar! Oh olsun deyyuslara! Ekerler ama iflastan kurtulamazlar. (Sevinçli sevinçli güler.) Oh olsun deyyuslara!

KAYMAKAM: Sizi benim yerime vekil yapmışlar. Uğraşmak, mücadele etmek para etmez, değil mi?

RESUL: Etmez efendim. Onlar ekerler...

KAYMAKAM: Bırakmamalıyız. Bu milleti öldürmelerine müsaade etmemeliyiz!. Ben kanımın son damlasına kadar mücadele edeceğim.

RESUL: Mücadele... (Gülümser.)

KAYMAKAM: Gülümsediniz Resul Bey?

RESUL: Öyle efendim. İnkâr edecek değilim, gülümsedim... Siz şimdi lanetli gibisiniz. Dışarda ben bile sizinle konuşmam. Artık siz bir cüzzamlısınız, kimse yanınıza yaklaşamaz.

KAYMAKAM: Köylüler de mi?

RESUL: Köylüler de.

KAYMAKAM: Zeyno hanım, Memed Ali... Onlar da mı?

RESUL: Onlar da. Düşenin dostu olmaz...

(Uzaktan tenekeler çalınır. Teneke sesleri yaklaşmaktadır.)

KAYMAKAM: Bu gürültü de ne oluyor?

RESUL: Sizi uğurluyorlar efendim, sizin gibi gönderdikleri kaymakamları Ağalar böyle uğurlarlar.

KAYMAKAM: Ne demektir bu?

RESUL: Haşa huzurdan ama... Sövmektir. Kuyruğuna teneke bağladık demektir. Zafer işaretidir.

(Teneke gürültüleri artar.)

KAYMAKAM: Yaaa, öyle mi?

RESUL: Öyledir Kaymakam Bey, öyledir... Bugün memurlarımızın hepsi de raporlu.

KAYMAKAM: Hepsi de hasta mu olmuşlar?

RESUL: Sizi geçirmemek, sizinle karşılaşmamak için... Hepsi raporlu. Sizi uğurlayanlara bu kasabada...

KAYMAKAM: Anladım!

(Resul Efendi kapıya çıkar gene geri gelir.)

RESUL: Bavullarınızı hazırlamışlar efendim. Hakkını helal et... Seni çok sevdim... Şimdi gidiyorsun, olan bana oldu. Olan bana oldu! Ekerler ekerler ama..

(El sıkışırlar. Kaymakam kapıdan çıkar. Resul Efendi arkasından bağırır.)

RESUL: Ekerler ekerler ama... Ekerler ekerler ama...

(Sahne kararır. Teneke sesleri delicesine artarak süriüp gitmektedir. Kulakları sağır edecek derecede. Sonra sahne aydınlanırken, elinde bavulu Kaymakam girer. Yorgundur. Umutsuzdur. Oradaki bir tiimseğin üstüne çöker, kendini yere atarcasına. Mendiliyle alınının terini siler. Bir insan güriülsü teneke seslerini bastırır. Teneke sesleri bi-

ter. Büyük bir kalabalığın gürültüsü sahne ardından gelir. Zeyno önde, Memed Ali arkada sahneye girerler. Kaymakamın korkusu, yılgınlığı yavaş yavaş sevince döner. Olan bitene inanmamaktadır.)

MEMED ALİ (sağ eli göğsünde, gayetle saygılı): Vay, başım üstünde gidesen, Gaymugaymim. Vay benim gözüm üstünde gidesen.

ZEYNO (Kaymakama doğru bir adım atar): Fakir fıkaranın ahını almadın, kardaş! İşte bak, bak! Şuna, aşağıya bak. Gel de bak. Bak işte, on beş köy, çoluğu çocuğu, genci yaşlısı, seni uğurlamaya geldik. On beş köyün hastası yatağından kalktı, körü değneğini aldı, topalı sürünerek geldi. Seni uğurlamaya geldik. Gel, karış aralarına da gönülleri hoş olsun. (Elini Kaymakamın omuzuna koyup, tane tane söyler.) Gel karış aralarına... Seni bekliyorlar. Yüzünü bir kere görmek diliyorlar. (Durur, susar, Kaymakamın yüzüne gözlerini diker, bakar. Çünkü o anda Kaymakamın yüzü gene kararmış, umutsuzluğa düşmüştür. Ağır, güvenli bir sesle söyler.) Bizim için hiç meraklanma, kardaş. Bizim için hiç gözün arkada kalmasın. Bundan sonra biz kendi başımızın çaresine kendimiz bakarız...

PERDE

